

Eiropas Sociālais fonds izglītībai

Valsts izglītības attīstības aģentūras ziņu izdevums 2008/11-12

NOTIKUMS

Ceļā dodas ESF projektu parāde

Izstādes stendi, uz kuriem izvietoti gan drukāti, gan video un audio formātā ierakstīti projektu dalībnieku stāsti

Atzīmējot Eiropas Sociālā fonda (ESF) 50. gadadienu un 3 gadu darbību Latvijā, 10. janvārī Rīgas Kongresu namā īpašu uzdevumu ministrs ES līdzekļu apguves lietās N. Broks atklās fonda veikumam Latvijā veltītu ceļojošo izstādi "ESF projektu parāde".

Izstāde ar konkrētu, jau īstenotu ESF projektu piemēru palīdzību iepazīstina Latvijas iedzīvotājus ar fonda sniegtajām iespējām nodarbinātības, izglītības un sociālās iekļaušanas jomā.

Izstādes stendi ir cilvēku figūras, uz kurām izvietoti gan drukāti, gan video un audio formātā ierakstīti Latvijas cilvēku stāsti, radot dokumentālu interviju sēriju par pieredzi, kas radusies, izmantojot ESF piedāvātās iespējas nodarbinātības, izglītības un sociālās iekļaušanas jomā. Katrs no cilvēkiem ekspozīcijā stāsta par savu uzdrīkstēšanos, sasniegumiem un izjūtām pirms un pēc ESF piedāvāto iespēju izmantošanas. Uz stendiem izvietota arī informācija, kā iespējams saņemt jaunā perioda finansējumu un kādas prioritātes/pasākumu/aktivitātes ESF atbalstīs 2007.-2013. gada plānošanas periodā.

ESF atbalstu izglītības jomā prezentēs pieci dažādu projektu stāsti: Balvu Amatniecības vidusskolas īstenotais projekts „Karjeras konsultāciju pieejamības nodrošināšana Balvu rajona jauniešiem”; Rēzeknes Augstskolas projekts „Augstākās profesionālās studiju programmas "Svešvalodas skolotājs" studentu profesionālā prakse valsts izglītības iestādēs”; Gaismas speciālās internātskolas „Izglītojošo materiālu izstrāde jauniešiem ar īpašām vajadzībām integrēšanai izglītības sistēmā”; Smiltenes ģimnāzijas projekts „Tava karjera tavās rokās”; Rīgas domes Jaunatnes, izglītības un sporta departamenta projekts „Atbalsts klašu audzinātājiem pedagoģiskās un profesionālās kompetences paaugstināšanai”.

No 2008. gada 7. janvāra līdz 8. februārim izstāde būs apskatāma Rīgas, Vidzemes, Zemgales, Latgales un Kurzemes plānošanas reģionos sabiedriski pieejamās vietās, kopā 24 Latvijas pilsetās.

ĪSUMĀ

Apstiprina darbības programmu

18. decembrī Eiropas Komisija apstiprinājusi 2007.-2013. gada ESF fondu darbības programmu "Cilvēkresursi un nodarbinātība", kuras ietvaros Latvijai no Eiropas Savienības budžeta būs pieejami 550,7 miljoni eiro. Programmu finansēs ESF, un tā vērsta uz izglītības un zinātnes attīstību, nodarbinātības un sociālās iekļaušanās veicināšanu, vesela darbaspēka veidošanu, kā arī administratīvās kapacitātes stiprināšanu.

Īpašu uzdevumu ministrs ES līdzekļu apguves lietās N. Broks norāda, ka līdz ar šīs darbības programmas apstiprināšanu ir veiksmīgi noslēdzies 2007.-2013. gada ES fondu plānošanas darbs. EK apstiprinājusi visas 3 Latvijas iesniegtās darbības programmas, kā arī 7 gadu perioda ES fondu izmantošanas stratēģisko pamatu - Valsts stratēģisko ietvardokumentu".

Līdz ar šo lēmumu Latvija var uzsākt ES fondu īstenošanu visās paredzētajās jomās. Nozares, kurās uzsāksies pirmie jaunā perioda projekti, ir izglītība un sociālā aprūpe. Indikatīvi 2008. gada pirmajā ceturksnī plānots atvērt projektu pieņemšanu dabaszinātņu materiālās bāzes nodrošināšanai, vispārējās un pirmsskolas izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanai, sociālās rehabilitācijas pakalpojumu uzlabošanai un sociālo māju energoefektivitātes paaugstināšanai.

Ar darbības programmu iespējams iepazīties ES fondu mājas lapas www.esfondi.lv sadaļas 2007.-2013. gads apakšsadaļā Darbības programmas.

Struktūrfondu apguve kļūst projekta iesniedzējam draudzīgāka

Krustcelēs starp „veco” un „jauno” periodu uz sarunu aicinājām Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Valsts sekretāra vietnieci struktūrfondu jautājumos un Eiropas lietās Laumu Siku.

– Kādas „vecajā” periodā gūtās mācības, atziņas paņemamas līdzī uz jauno periodu?

Galvenās mācības ir tādas, ka sistēmas uzlabošanas projektus ir jāatstāj institūciju ziņā, kas ir atbildīgas par sistēmu radīšanu un uzlabošanu. Savukārt atklātie konkursi jeb atklātā projektu atlase ir domāta konkrētai mērķgrupai, un svarīgākais ir saprast un apzināt mērķgrupas vajadzības. Pirmkārt, apzināt mērķgrupu un tās reālās vajadzības, kā arī šīs mērķgrupas iekšējo motivāciju, lai uzzinātu, kādēļ viņi būtu ieinteresēti piedalīties, kādēļ viņi būtu ieinteresēti saņemt struktūrfondu atbalstu vai labumu. Tad, kad ir zināms, kas ir vajadzīgs konkrētai mērķgrupai, jāatrod preti struktūrfondu aktivitāte, kas tiek atbalstīta. Rakstot projektu, svarīgi ievērot principu „keep it simple” – konstatēt labo ideju un darbu, kas ir jāizdara, izdarīt to, noslēgt projektu un tikai tad ķerties pie nākamā projekta. Es aicinu projektu iesniedzējus neradīt sarežģītus sistēmiskus projektus, kurus nemaz nevar ieviest. Konkrētas izglītības iestādes kontekstā būtiski ir neliela mēroga uzlabojuma projekti, kas vērsti uz konkrētu mērķgrupu.

– Vai šie principi iestrādāti jaunajos programmēšanas dokumentos?

Ari programmēšanas dokumentos daudz skaidrāk var redzēt atšķirību starp projektiem, kas ir vērsti uz sistēmas uzlabojumiem, un projektiem, kas ir orientēti uz konkrētām mērķgrupām.

Ne mazāk svarīgi ir tas, ka jaunajā periodā naudas ir vairāk, un periods ir garāks. Tas nozīmē, ka vienā un tajā pašā aktivitātē būs iespējami vairāki projektu konkursi un process būs raitāks. Mēs ticam, ka tādējādi atklāto projektu atlasu ietvaros būs iespējams atbalstīt lielāku projektu skaitu.

– Vai pietiks projekta ideju?

Mēs esam identificējuši problēmu, ka pastāv arī zināms projektu ideju trū-

„Jaunajā periodā naudas ir vairāk, un periods ir garāks”, uzsver Valsts sekretāra vietniece struktūrfondu jautājumos un Eiropas lietās Lauma Sika

kums, tādēļ mēs rīkosim ideju konkursu skolās par ESF projektu labākajām idejām. Mums ir interesanti uzzināt jauniešu viedokli, ko viņi gribētu iegūt no ESF projektiem. Ja projekta iesniedzējs raksta, ka tā mērķgrupa ir 450 skolēnu, tad būtu interesanti uzzināt, kādu labumu šie 450 skolēni grib iegūt struktūrfondu projekta ietvaros.

ESF projektam ir specifika – projekts nav domāts skolai kā institūcijai, projekts, pirmkārt, ir domāts cilvēkiem. Atklātās projektu iesniegumu atlases konkursi ir domāti tādēļ, lai projektu iesniedzēji reaģētu uz mērķgrupas vajadzībām, nevis turpinātu veidot sistēmas. Jo cilvēks jautā – kur man ir tas labums? Un tādēļ ir vajadzīga projektu ideju dažādība. Projektu iesniedzējus es aicinu runāt ar savu projektu mērķgrupām, un, iespējams, ka projekts var iegūt pavisam citas aprises. Var uzlabot dokumentu aprites sistēmu, proti, veikt konkrētus uzlabojumus skolu administratīvajā vadībā, lai samazinātu, piemēram, skolotājam aizpildāmo papīru plūsmu. Aicinu neradīt projektu, kas atkal uzliek skolotājam par pienākumu jau 25 reizi pārrakstīt mācību programmu. Tajā skolotājs neredz pievienoto vērtību. Skolotāji ir noguruši, viņi prasa atelpas brīdi starp stundām komfortablā vidē,

skolotāju istabā, kur ir iespējams iet, atrast savu galdu, atvērt savu datoru, pārbaudīt e-pastus, iedzert savu krūzīti kafijas, lai atkal ir spēks iet klasē.

– Jaunā perioda plānošanā notika lielas diskusijas par ERAF un ESF līdzekļu ieguldījuma samērošanu izglītības nozarē, proti, strīdi par to, vai prioritāri ir ieguldīt naudu infrastruktūrā vai cilvēkos. Vai ir izdevies šīs lietas sabalansēt?

Ar gandarījumu varu teikt, ka jaunais periods iezīmē līdzsvaru starp ERAF ieguldījumiem infrastruktūrā un ESF atbalstu cilvēkresursu attīstībā. Ja palasa skolotāju atbildes uz viņiem uzdotiem jautājumiem par to, kas apgrūtina skolotāju darbu, tad galvenā atziņa, kas izskan, ir, ka skolotāji ir noguruši cīnīties ar nabadzību skolā. Trūkst elementāro līdzekļu, ko cilvēki izmanto intelektuālajā un biroja darbā. Skolā ir jābūt normālai temperatūrai, pieklājīgi izremontētām klasēm, cilvēka cieņu nepazemojošiem sanitārajiem mezgliem, mācību tehniskajam un metodiskajam aprīkojumam. Skolotāji ir jānodrošina ar pietiekamu datoru skaitu, skolās ir jāizveido iekšējie tīkli, lai varam tālāk runāt ar skolotājiem par to, kā viņi to izmanto savā mācību darbā. Tādēļ skolu infrastruktūras uzlabojumi tajās skolās, kurām ir nākotne, tās, kuras spēs no-

drošināt pietiekamu skolēnu skaitu, ir izšķiroši svarīgi. Attiecībā uz mazajām skolām ir jautājums par to, kādu profilu mazās skolas tālāk attīsta. Iespējams, ka daļai mazo skolu veiksmīgs risinājums ir rūpēties par mērķgrupām, kam ir grūti iekļauties lielā skolā, proti, bērniem un jauniešiem ar mācību motivācijas vai mācību grūtībām. Tas nozīmē, ka šajā gadījumā, piemēram, dabaszinātņu kabinetā izšķirošs ir nevis tas, cik moderns ir kabinets, bet tas, ka šis kabineta aprīkojums var tikt iekārtots ar tā saucamo maza mēroga aprīkojumu, proti, ar tādu, kur ir 2–3 čemodāni, kas nodrošina, piemēram, ķīmijas eksperimenta iespējas. Vārdu sakot, mazās skolas nevar uzturēt lielu kabinetu ar palīgtelpām, ko paredzēts noslogot 8 stundas dienā. Mazajām skolām vairāk jāskatās uz to struktūrfondu atbalstu, kas ir domāts speciālajām mērķgrupām. Gan ESF, gan ERAF atbalsts ir paredzēts skolēniem ar speciālām vajadzībām – aprīkojums skolām, klasēm, kurās integrē skolēnus ar speciālām vajadzībām, ir tas, ko IZM uzskata par nepieciešamu attīstīt.

– Vecajā periodā struktūrfondu apguve notika, „vilcienam braucot”. Vai jauno periodu uzsākot, ir izdevies sakārtot normatīvo bāzi tā, ka „spēles noteikumi” ir zināmi jau pašā procesa sākumā?

Jā, un ieguldījums tajā ir, lai cik paradoksāli tas nebūtu, daudz kritizētie Ministru kabineta noteikumi par aktivitātes ieviešanu, kas ir šī perioda jauninājums. Tajos daudz skaidrāk ir atrunātas iesaistīto pušu saistības un pienākumi. Tai skaitā par to, ko uzņemas projekta finansējuma saņēmējs. Otra lieta ir, ka iepriekšējais periods ir bijis nozīmīgas pieredzes skola attiecībā uz Publiskā iepirkuma likuma normu piemērošanu, tādēļ mēs arī ceram, ka tie cilvēki, kuri ir strādājuši ar struktūrfondu projektiem iepriekšējā periodā, jaunajā periodā turpinās darbu pie jaunu projektu īstenošanas. Izšķiroši svarīgi ir tas, ka cilvēki, kam ir pieredze, īpaši sadarbībā ar 2. līmeņa starpniecības iestādēm, turpinātu darbu projektos.

Projektu īstenošana jaunajā periodā nebūs jāveic, tautas valodā runājot, „pa galvu, pa kaklu”. Programmēšanas periods būs saprātīgi garš. Tā kā jaunajā periodā vairāk nebūs laika spiediena, kā tas bija vecajā periodā, tad arī projekta ieviešanu var organizēt, rūpīgi pārdomājot valsts normatīvo aktu prasību ievērošanu, piemēram, Publiskā iepirkuma likuma prasības.

– Nosauciet tās jaunās lietas, ar kurām būs jārēķinās projektu iesniedzējiem un īstenotājiem?

Pirmkārt, projektu pieteikuma veidlapa ir vienkāršāka. Otrkārt, pēc līguma noslēgšanas projekta finansējuma saņēmējam būs jāiesniedz projekta iepirkuma plāns, kas ir viņa, var teikt, pirmais brīdinājums par to, ka ir ļoti rūpīgi jāpārdomā process, kā projektā īstenot publiskos iepirkumus. Projektam ir arī jāparedz pietiekami resursi projekta vadībai. Tas nozīmē, ka varēs atvēlēt līdzekļus, piemēram, nepieciešamām jurista konsultācijām, projektu finanšu vadības speciālistu padomam. Iepriekšējā perioda kļūda bija, ka projektu iesniedzēji bieži vien nepiesaistīja šo specifisko jomu profesionāļus. Skaidrs ir tas, ka projektam nepietiek tikai ar tā saturisko vadību un ekspertiem. Administratīvajām izmaksām ir griesti, taču jautājums ir par to, lai šie griesti būtu izmantoti lietderīgi.

Kā jau minēju, projektu iesniegšanas posmā galvenais dokuments ir MK noteikumi par aktivitāšu ieviešanu. Vērtēšanas procesā ir samazināts projektu vērtēšanas laiks. Tas nozīmē, ka iesniedzējs var rēķināties ar precīzu lēmuma saņemšanas laiku. MK noteikumi arī nosaka, kādā ātrumā noslēdz līgumu. Vārdu sakot, projektu izvērtēšanas process ir daudz prognozējamāks. Attiecīgi lielāks akcents ir uz to, ka projekta īstenošana sniedz skaidrojumu par savu īstenošanu. Nebūs nepieciešamas visu mēģināt definēt jau projekta iesnieguma rakstīšanas fāzē – lieli noteikumi ir definēti MK noteikumos, konsultācijas par veidlapas aizpildīšanu veic VIAA, un apstiprinātajā projektā informācija ir vispārīgāka, bet projekta īstenošanai projekta īstenošanas atskaitēs ir jābūt gatavam sniegt skaidrojumu par projekta aktivitātēm, balstoties uz projekta mērķiem.

Projektu īstenošanas posmā jaunajā periodā daudz skaidrāk ir atrunāts jautājums par avansiem. Daudzgadīgiem projektiem ir projekta avansēšanas griesti, kas ir darīts tādēļ, lai labāk organizētu projekta finanšu līdzekļu apriti.

– Kas mainīsies projektu iesniegumu vērtēšanas procesā?

Kopējais projektu izvērtēšanas process ir kļuvis daudz vienkāršāks. Ierobežoto projektu iesniegumu atlases projektus vērtēs IZM, bet atklāto projektu iesniegumu atlasī – VIAA. Turklāt VIAA veiks ne tikai administratīvo projektu iesniegumu pārbaudi, kā tas notika iepriekšējā periodā, bet arī projektu iesniegumu

kvalitatīvo vērtēšanu, kā arī gatavos un nosūtīs galalēmumu projekta iesniedzējam. Tātad šis process ir kļuvis draudzīgāks projektu iesniedzējam, jo viņš saņem atbildi par projektu tajā institūcijā, kurā viņš to ir iesniedzis. Kopumā viss process ir kļuvis arī īsāks, ir atcelti nevajadzīgā birokrātiskā starpinstitūciju sarakste. Piemēram, atcelta lēmumprojektu par projekta iesnieguma apstiprināšanu vai noraidīšanu saskaņošana ESF Vadības komitejā. Savukārt projekta ieviešanas uzraudzību gan ierobežoto projektu iesniegumu atlases, gan atklāto projektu iesniegumu atlases gadījumā veiks VIAA.

– Gatavojoties jaunajam periodam, īpaši akcentēts jautājums par sociālo partneru līdzdalības nodrošināšanu struktūrfondu projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju izstrādāšanā. Kā vērtējat šo sadarbību?

Partnerības princips ir ļoti svarīgs. Projektu atlases kritēriju izstrādājam ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem un mērķgrupu pārstāvjiem. Tas ir milzīgs ieguvums, jo viņi pamana lietas, kas, iespējams, no IZM skatu punkta raugoties, paliek neieraudzītas. Mēs augstu vērtējam sabiedriskās apspriešanas gaitā iegūtos priekšlikumus.

– Izglītība ir viena no nozarēm, kas viena no pirmajām uzsāks struktūrfondu apguves aktivitātes. Ieskiecījiet, lūdzu, kad un kādas ir gaidāmas pirmās aktivitātes!

Paredzams, ka pirmā atvērsies ierobežotā projektu iesniegumu atlase mērķstipendiju nodrošināšanai matemātikas un dabaszinātņu skolotājiem. Stipendijas varētu sākt reāli maksāt skolotājiem pavasari. Nākamās arī ir ierobežotās projektu iesniegumu atlases vispārējās izglītības dabaszinātņu kabinetu uzlabošanai, izglītības iestāžu pielāgošanai bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī lietišķiem pētījumiem un zinātnes ārējam izvērtējumam. Darbs turpinās pie profesionālās izglītības un augstākās izglītības infrastruktūras atbalsta aktivitātēm. Pirmās atklātās projektu iesniegumu atlases šogad gaidāmas aktivitātē, kas vērsta uz cilvēkresursu piesaisti zinātnē, atbalstam starptautiskās sadarbības projektiem zinātnē un tehnoloģijās, kā arī profesionālās orientācijas un karjeras izglītības attīstībai izglītības sistēmā. Atklātās atlases gaidāmas gada beigās. Pašlaik notiek intensīvs darbs pie Ministru kabineta noteikumu par aktivitāšu ieviešanu un projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju izstrādes.

Jaunais periods – izaicinājums izglītības sistēmai

Jaunajā ES struktūrfondu plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam izglītībā un zinātnē paredzēts būtisks struktūrfondu līdzekļu ieguldījums. Kopējais ES struktūrfondu un nacionālā publiskā finansējuma plānotais ieguldījums ir vairāk kā 880 miljoni EUR, lielākā daļa no šīs summas atvēlēta izglītības attīstības veicināšanai – 542 miljoni EUR, informē Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) Valsts sekretāra vietnieces struktūrfondu jautājumos un Eiropas lietās padomniece Inga Misiņa.

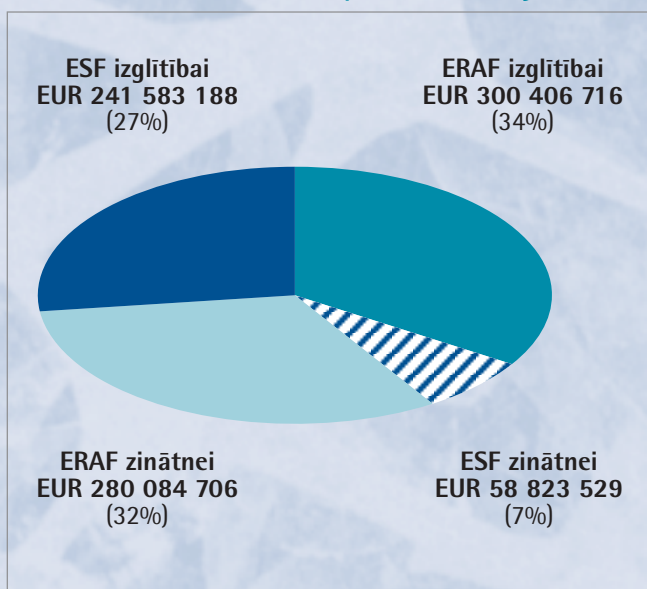
Jaunajā periodā ES struktūrfondu finansējums izglītībai un zinātnē pamatā ir plānots tā, lai sasniegtu Nacionālā Attīstības plāna stratēģisko mērķi – veidot attīstītu Latvijas tautsaimniecību uz zinātnes un tehnoloģiju izcilības pamata. Atbilstoši minētajam virsmērķim ir plānots sistēmisks ES fondu atbalsts vispārējai, profesionālajai, augstākajai izglītībai un mūžizglītībai, akcentējot dabaszinātņu un inženierzinātņu modernizāciju, kā arī veicinot iekļaujošās izglītības attīstību un nodrošinot ikvienam cilvēkam izglītības iespējas atbilstoši darba tirgus prasībām visa mūža garumā.

ES fondu plānošanas dokumentu izstrādes procesā IZM veic regulāras konsultācijas ar citām nozaru ministrijām un sociālajiem un reģionālajiem partneriem, lai nodrošinātu sabalansētu ES fondu ieguldījumu plānošanu atbilstoši valsts, reģionu un nozares vajadzībām.

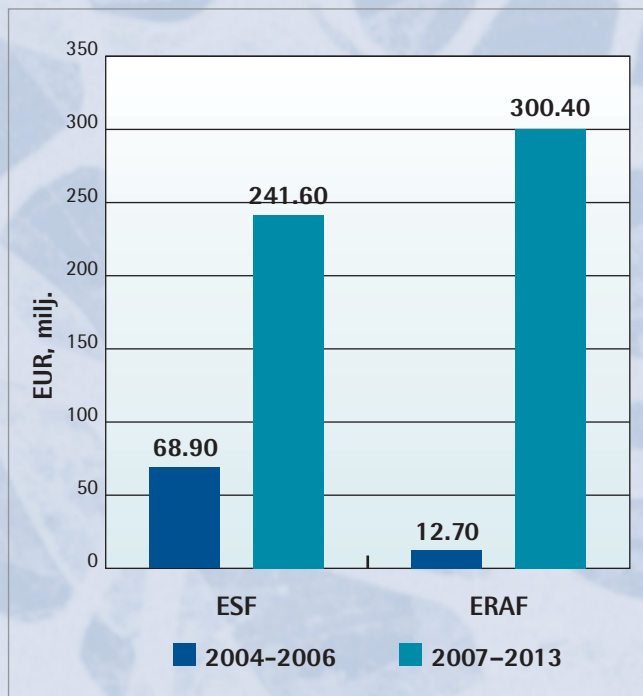
Jaunajā periodā plānotais ESF finansējums, salīdzinot ar iepriekšējo periodu (no 2004.–2006. gadam) ir pieaudzis par 172,7 miljoniem EUR. Kopumā izglītības un zinātnes nozares saņems 241,6 miljonu EUR lielu ESF un nacionālo finansējumu. Savukārt Eiropas Reģionālā attīstības fonda (ERAF) pieaugums būs gandrīz 24 reizes liels, tādējādi nākamajos septiņos gados nozarē tiks ieguldīts 300,4 miljonu EUR liels ERAF un nacionālais finansējums.

Lielākais finansējums no ERAF plānots augstākās izglītības infrastruktūrai (153,2 milj. EUR), taču nozīmīgs finansē-

Izglītībā un zinātnē plānotais kopējais 2007.–2013. gada ES fondu un nacionālais publiskais finansējums

2007.–2013. gadam izglītībai pieejamo ES fondu un nacionālā publiskā finansējuma līdzekļu apjoms (milj. EUR) salīdzinājumā ar 2004.–2006. gadu

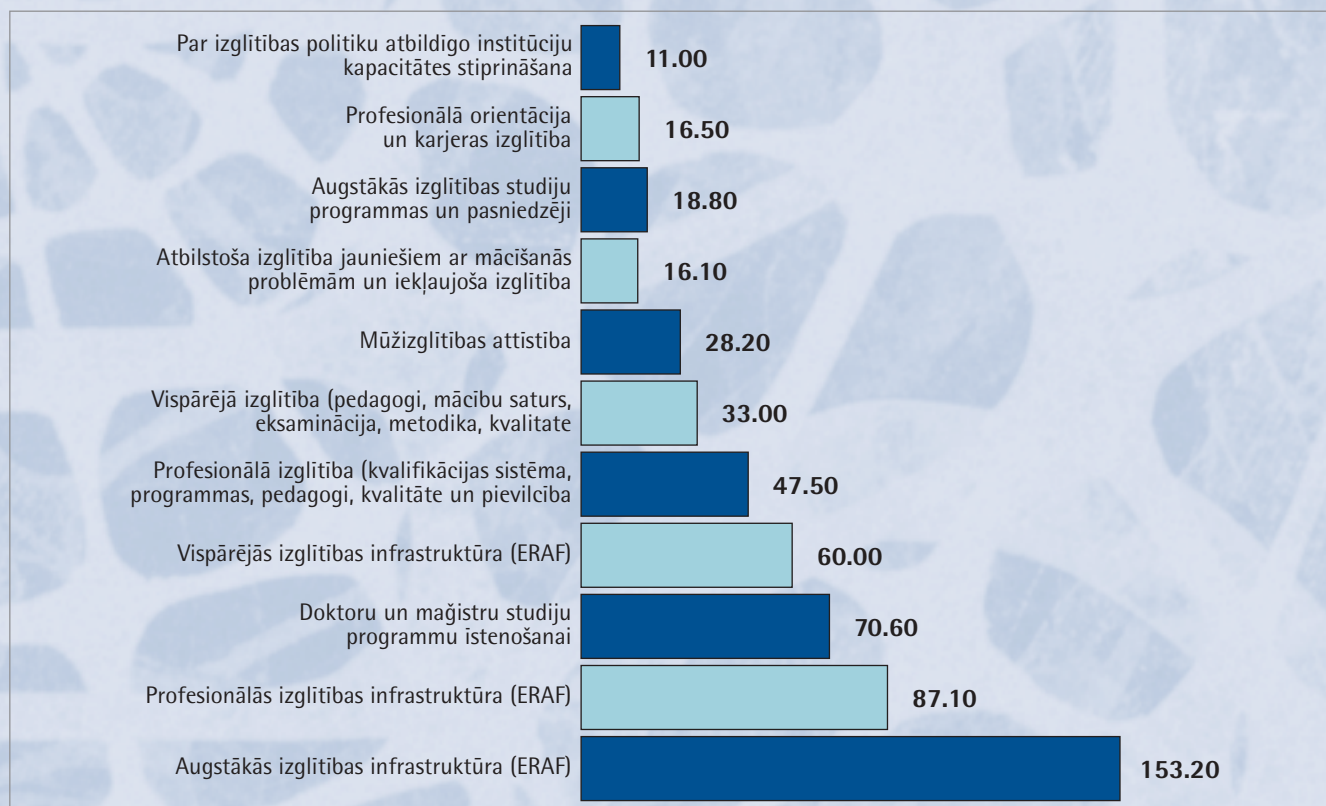
jums paredzēts arī profesionālās izglītības un vispārējās izglītības infrastruktūras uzlabošanai. Attiecīgi 87,1 milj. EUR un 60 milj. EUR. Savukārt no ESF nozīmīgāko finansējuma daļu plānots novirzīt doktora un maģistra studiju programmu īstenošanai – 70,6 miljonus EUR.

Ņemot vērā ievērojamo līdzekļu palielinājumu šajā periodā, Latvijas izglītības sistēma ir liela izaicinājumu un būtisku pārmaiņu priekšā. Līdz šim Latvijā nav ieguldītas tik apjomīgas summas izglītības problēmu risinājumam – lai veidotu izglītības sistēmu atbilstoši darba tirgus vajadzībām, ļautu skolotājam strādāt ar mūsdienīgiem iekārtām un mācību līdzekļiem, veicinātu mūžizglītības jēdziena nostiprināšanos sabiedrības dzīvē.

Zinātnē plānotais kopējais ES struktūrfondu un nacionālā publiskā finansējuma ieguldījums 2007.–2013. gadam ir 339 miljoni EUR, no kuriem 59 miljoni ir ESF finansējums, kas paredzēts cilvēkresursu attīstībai un piesaistei zinātnē. Savukārt 280 miljoni EUR ir ERAF finansējums, kas ir paredzēts zinātnes infrastruktūras attīstībai un zinātniski lietišķiem pētījumiem.

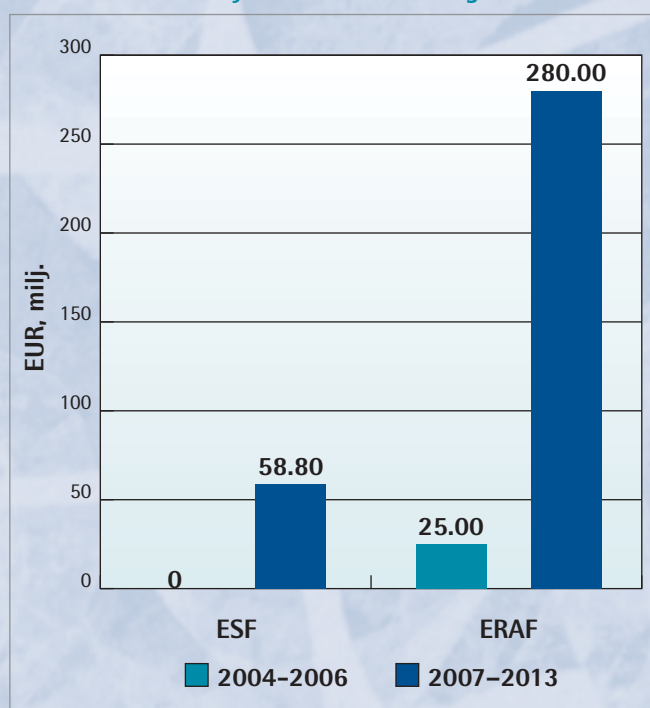
Salīdzinājumam – iepriekšējā periodā zinātnes attīstību veicināja tikai ar ERAF līdzekļiem un kopumā šai nozarei bija pieejami 25 miljoni EUR. Šajā periodā kopumā no abiem fondiem būs pieejami 338,8 miljoni EUR, kas ir 16 reizes vairāk nekā iepriekš. Turklāt vislielāko finansējumu – 164,8 miljonus EUR – plānots novirzīt zinātnes infrastruktūras uzlabošanai, modernizējot iekārtas praktisko pētījumu veikšanai.

IZM kā pamatprincipu visām aktivitātēm ir izvirzījusi uzdevumu, ka plānotajiem ieguldījumiem ir jāpaaugstina Latvijas zinātnes konkurētspēja starptautiskajā vidē, jābūt

mērķtiecīgiem un koordinētiem valsts līmenī. Lielu ieguldījumu struktūrfondu plānošanas procesā sniedz sociālie partneri – Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Zinātnes padome, Augstākās izglītības padome. Tas daudz precīzāk ļāvis identificēt zinātnes pašreizējās vajadzības un prognozēt attīstības iespējas.

2007.–2013. gadam zinātnei pieejamo ES fondu līdzekļu apjoms (milj. EUR, kopā ar nacionālo līdzfinansējumu) salīdzinājumā ar 2004.–2006. gadu

Līdz 2013. gadam plānotie sasniedzamie rezultāti

Ņemot vērā nozīmīgo ieguldījumu izglītībā un zinātnē, jaunajā periodā plānots sasniegt būtiskus uzlabojumus un rezultatīvos rādītājus nozares attīstībā. IZM kā būtiskākos no tiem izvirzījusi:

- paaugstinājies skolēnu kompetences līmenis dabaszinātņu priekšmetos, matemātikā, valodās;
- jauniešu īpatsvars, kas pēc pamatskolas pamet izglītību, samazinājies līdz 2% no kopējā skolēnu skaita (2004. gadā – 5%);
- palielinājies izglītotu jauniešu (jaunieši, kam ir vismaz vidējā izglītība) īpatsvars vecuma grupā no 20 līdz 24 gadiem (2004. gadā – 81%);
- jauno pedagogu īpatsvars skolā pieaudzis līdz 23% no kopējā pedagogu skaita (2004. gadā – 15%);
- audzēkņu īpatsvars, kas mācās profesionālās izglītības programmās, pieaudzis līdz 39% no pamatzglītības ieguvēju skaita (2004. gadā – 29%);
- profesionālās izglītības iestāžu absolventu īpatsvars, kas pēc absolvēšanas spēj atrast piemērotu darbu, veido 96% no absolventu skaita;
- nodrošināta tautsaimniecības nozarēm nepieciešamo speciālistu sagatavošana;
- pieaugusi Latvijas izglītības konkurētspēja Eiropas pasaules izglītības telpā;
- zinātnisko grādu (doktora) ieguvušo personu skaita pieaugums līdz 425 doktoriem gadā (2004. gadā – 85 doktori);
- visos Latvijas reģionos nodrošināta izglītības pieejamība mūža garumā visām iedzīvotāju grupām.

Kādu aktivitāšu/pasākumu/ideju īstenošanai plānojat piesaistīt struktūrfondu naudu jaunajā programmēšanas periodā?

Malnavas koledža jaunajā programmēšanas periodā (2007.-2013. gadam) plāno piesaistīt ES struktūrfondu naudu šādu aktivitāšu un pasākumu īstenošanai:

- profesionālās orientācijas un karjeras izglītības pieejamības palielināšanai jauniešiem, profesionāli orientētās izglītības attīstībai;
- sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai;
- studiju programmu satura un īstenošanas uzlabošanai un akadēmiskā personāla kompetences pilnveidošanai.

Mēs ceram piesaistīt struktūrfondu naudu, lai tālāk attīstītu savu izglītības iestādi, mācību un studiju procesu, orientētu jauniešus uz profesionālo izglītību.

Manuprāt, ir jāpievērš uzmanību profesionālās izglītības materiāli tehniskajam nodrošinājumam. Nevar mācīt par jaunākajām tehnoloģijām, rakstot vai zīmējot uz tāfeles. Nepieciešams moderns aprīkojums.

Viktors Indričāns, Malnavas koledžas direktora vietnieks studiju un pētnieciskajā darbā

Rīgas Amatniecības vidusskola (RAV) plāno piesaistīt ESF līdzekļus šādu aktivitāšu un ideju īstenošanai:

- izglītības programmu uzlabošana sākotnējā profesionālajā izglītībā – mākslas priekšmetu bāzes programmas pilnveide un mācību aprīkojuma uzlabošana;
- sadarbības stiprināšana starp sociālajiem partneriem un izglītības iestādēm izglītības un apmācības kvalitātes paaugstināšanā – audzēkņu prakses organizācijas pilnveide koka makslinieciskās apstrādes specialitātē un vides dizaina nodaļas izglītības programmās (reklāmas, interjera dizains, mājas lapas dizains);
- profesionālās orientācijas un konsultēšanas pasākumi izglītības iestādēs – informatīvā centra izveide, aktivitāšu potenciālo audzēkņu piesaistei organizācijā;
- jauniešu ar speciālām vajadzībām integrēšana izglītības sistēmā – pedagogu izglītošana zīmju valodas apguvē, mācību metodisko materiālu izstrāde grupās ar integrētiem jauniešiem ar speciālām vajadzībām.

Maija Vanaga, RAV direktore

Pašlaik mūsu interesi ir izraisījušas 1. darbības programmas vairākas aktivitātes, par kuru ietvaros organizētajiem konkursiem un to nosacījumiem mēs gaidām turpmāko informāciju. Aktivitātes, kas mūs interesē ir:

- Motivācijas veicināšana zinātniskajai darbībai;
- Atbalsts doktora un maģistra studiju īstenošanai;
- Atbalsts augstākās izglītības studiju uzlabošanai;
- Studiju programmu satura un īstenošanas uzlabošana un akadēmiskā personāla kompetences pilnveidošana;
- Boloņas procesa principu ieviešana augstākajā izglītībā;
- Darbspējas vecuma iedzīvotāju konkurētspējas paaugstināšana darba tirgū, t.sk., nodarbināto pārkvalifikācija un aktīvie nodarbinātības pasākumi;
- Atbalsts nodarbināto personu un pašnodarbināto personu konkurētspējas veicināšanai un bezdarba prevencijai;
- Atbalsts nodarbināto apmācībām komersantu konkurētspējas veicināšanai – atbalsts komersantu individuāli organizētām apmācībām;
- Augstas kvalifikācijas darbinieku piesaiste.

Gaidām, kad būs zināmi konkursu nosacījumi šajās aktivitātēs, un ceram, ka tie nebūs privātās izglītības iestādes diskriminējoši, būs mums pieņemami, un mēs sekmīgi varēsim īstenot projektus minētajās aktivitātēs.

Aldis Baumanis, „Biznesa augstskolas Turība” valdes priekšsēdētāja vietnieks

Manuprāt, jāiegulda infrastruktūrā, ko valsts ir gadiem atstājusi novārtā, un arīdzan modernajās tehnoloģijās, parāļēli investējot līdzekļus jaunu mācībspēku ienākšanai izglītības industrijā (biznesā).

Jānis Rozenblats, Rīgas Tehniskās koledžas direktors

Manuprāt, jaunajā periodā jāturpina iesāktais darbs. Respektīvi, jāpaaugstina skolotāju profesionālās kompetences. Jāmazina jūtāmās atšķirības starp vispārīzglītojošo skolu skolotāju portfolio (sasniegumi, tālākizglītība) un to skolotāju, kas strādā arodskolās, pasniedz profesionālos priekšmetus, portfolio. Kā arī, ņemot vērā apmācāmo skolēnu, ar kuriem nākas strādāt arodskolu skolotājiem, raksturiezīmes, būtu aktīvāk jāveicina mūsdienīgu mācību metožu ieviešana arodskolās, kas tādējādi mazinātu arodskolu un vispārīzglītojošo skolu skolotāju darba stila krasās atšķirības. Svarīgi ir piedāvāt ikvienam skolotājam adekvātas un vispārpieejamas iespējas turpināt tālākizglītību, paaugstinot profesionālās kompetences.

Jāveic liels darbs, veidojot mūsdienīgus mācību līdzekļus, kas domāti profesionālo priekšmetu apguvei, vienlaikus attīstot skolotājiem prasmes izmantot tos savās nodarbībās.

Silva Kucina, Latviešu valodas apguves valsts aģentūras Latgales reģiona biroja vadītāja

No ES fondu aktivitāšu īstenošanas plāna 2007. – 2013. gadam mūsu skolas tēla veidošanai un plānu īstenošanai saistošas šobrīd ir vairākas plānotās aktivitātes un pasākumi, piemēram:

- sākotnējās profesionālās izglītības pievilcības veicināšana;
- izglītības pieejamības nodrošināšana sociālās atstumtības riskam pakļautajiem jauniešiem un iekļaujošas izglītības attīstība;
- par izglītības un mūžizglītības politiku atbildīgo institūciju rīcībspējas un sadarbības stiprināšana;
- mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana.

Daina Igaune, Latgales Amatniecības meistarū skolas direktores vietiece audzināšanas darbā

Manuprāt, struktūrfondu nauda būtu ļoti nepieciešama zinātnisko pētījumu veikšanai nepieciešamās materiālās bāzes izveidošanai. Piemēram, mūsu katedrā ir daudz pieredzējušu darbinieku ar lielu zinātniskā darba stāžu. Tomēr, lai veiktu nozīmīgus zinātniskus pētījumus, trūkst mūsdienīgas aparatūras. Ja izdotos tādu iegādāties, būtu iespējams veikt pētījumus augstākajā līmenī. Vienlaikus pētījumos varētu plašāk iesaistīt studentus un palielināt viņu interesi par zinātnisko darbu, līdz ar to arī studijām. Tāpēc domāju, ka jaunajā ES struktūrfondu apguves periodā būtu lietderīgi izsludināt konkursus par noteikta profila zinātnisko laboratoriju izveidi, kas turpmāk varētu veikt mērķtiecīgākus pētījumus noteiktos virzienos.

Juris Porozovs, RPIVA Informātikas un dabaszinību katedras vadītājs

Nākamajā periodā neesam plānojuši īstenot aktivitātes un pasākumus, kuru realizēšanai jau esam saņēmuši finansējumu no ESF. Pagaidām Lūznavas Profesionālā vidusskola plāno izstrādāt projektus šādās aktivitātēs:

- atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai;
- profesionālās orientācijas un karjeras izglītības pieejamības palielināšana jauniešiem, profesionāli orientētas izglītības attīstība;
- atbalsta pasākumu īstenošana jauniešu sociālās atstumtības riska mazināšanai un jauniešu ar funkcionāliem traucējumiem integrācijai.

Geņa Urbāne, Lūznavas Profesionālās vidusskolas skolotāja

Šobrīd varu nosaukt vairākus mērķus, kam būtu nepieciešams piesaistīt Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļus to īstenošanai:

- katrā no augstskolām, kas nodarbojas ar skolotāju sagatavošanu (Rīgas gadījumā – vienā no augstskolām) varētu darboties bērnu un jauniešu zinātnisko un māksliniecisko talantu veicināšanas institūts, kas bez maksas vai par simbolisku maksu organizētās nodarbībās uzskatītu attiecīgā reģiona apdāvinātos bērnus un jauniešus (tos, kuri grib un var vairāk apgūt nekā to piedāvā tradicionālās iestādes), viņu vecākus un skolotājus. Šāds institūts ilgāk nekā 30 gadus jau sekmīgi darbojas Telavilas Universitātē.
- Būtu nepieciešams izveidot bezmaksas interneta portālu ar iespēju ikvienam interesentam ar dažādu anketu un testu palīdzību noskaidrot, precizēt savām spējām atbilstošu profesiju, attīstības un izaugsmes iespējas.
- Aktuāla arī ir mācību materiālu izstrāde un uzturēšana e-vidē skolu, profesionālo skolu, augstskolu dažādu mācību priekšmetu apguvei tālmācības ceļā.
- Savukārt vidusskolēniem vai jau vidusskolu beidzējiem, kuri ir sapratuši, ka nevarēs apgūt savu iecerēto specialitāti tādēļ, ka nav vidusskolā izvēlējušies atsevišķu fizikas, ķīmijas, bioloģijas vai citu priekšmetu apguvi, būtu nepieciešams nodrošināt klātienē un neklātienē kursus attiecīgo priekšmetu apguvei.

Edvīns Ģingulis, Liepājas Pedagoģijas akadēmijas profesors

2004. – 2006. gada struktūrfondu apguves periodā:

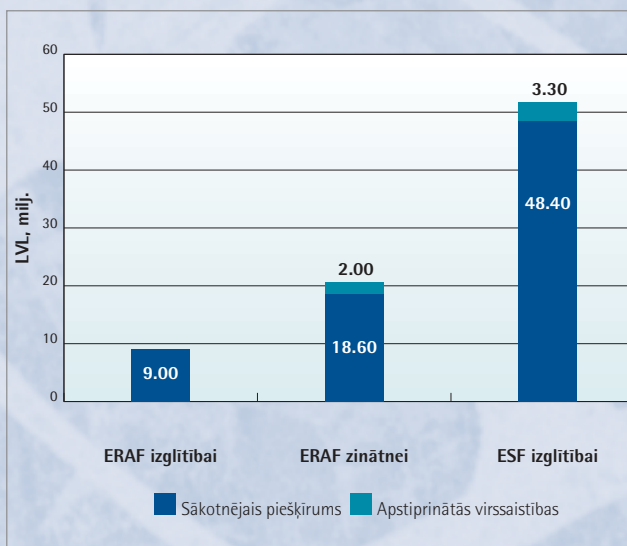
- 2004. – 2006. gada periodā izglītībai un zinātnei projektos ir piesaistīti 96,13 milj. lati, ko veido ES struktūrfondu un Latvijas valsts publiskais līdzfinansējums. Turklāt vairāk kā 20 milj. LVL no tiem ir projektos uzņemtās papildu virsstaistības.
- Ir noslēgti vairāk kā 650 projekti, lielākā daļa no tiem ir īstenošanas beigu fāzē.
- Projektu īstenošanā ir iesaistījušās 52 vidusskolas, 59 profesionālās, un 39 augstākās
- izglītības iestādes.
- Ar ERAF līdzekļiem ir modernizēti kabineti un atjaunotas telpas 28 profesionālās izglītības iestādēs un 9 augstskolās. Tas ļāvis nodrošināt, ka ir renovētas vairāk kā 80 laboratorijas, 70 studiju programmas nodrošinātas modernu studiju aprīkojumu, izveidots moderns inovatīvās mikroskopijas centrs Daugavpils Universitātē, vairāk kā 2000 modernizētas studiju vietas.
- ES struktūrfondu ieguldījums zinātnes infrastruktūrā un aprīkojuma uzlabošanā, kā arī pētījumu attīstībā ir ļāvis Latvijas zinātniskajām institūcijām atjaunot cerību veikt pasaulē konkurētspējīgus pētījumus pašu mājās un apturēt jaunu zinātnieku emigrāciju. Parādās jau pirmās iezīmes reemigrācijas procesam, ko nodrošina moderna, pasaules līmeņa aprīkojumu iegāde mūsu valsts zinātniskajām institūcijām. Ir veikti 42 pētniecības projekti, 19 valsts zinātnes pētniecības centros iegādātas aprīkojums.
- Lielākais struktūrfondu atbalsts ir sniegts augstākajai izglītībai – īpaši inženierzinātņu, matemātikas, IT un dabaszinātņu studiju programmām – studiju satura modernizācijā. Kopumā minētajos studiju virzienos tiek attīstītas un modernizētas 63 studiju programmas, ESF atbalsts sniegts 648 doktorantiem un 149 jaunajiem zinātniekiem. Šis atbalsts uzrāda stabilu tendenci palielināties doktorantūrā studējošo skaitam, lielāku akcentu tālāk projektos liekot uz doktora darba izstrādes nodrošināšanu un grāda iegūšanu. Nākamajā periodā ir plānota jauna aktivitāte, kas paredz daudz lielāku atbalstu un motivāciju doktorantiem iesaistīties zinātniskajā darbā. Tās mērķis ir veicināt pilna laika nodarbināto skaita pieaugumu zinātnē.
- Ar ESF atbalstu veiktais vidusskolas matemātikas un dabaszinātņu mācību satura modernizācijas process ir pirmais nopietnais valsts mēroga atbalsts matemātikai un dabaszinātnēm pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas. Nacionālās programmas "Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā" ietvaros Izglītības satura un eksaminācijas centrs šobrīd īsteno projekta turpinājumu „Mācību satura izstrāde un skolotāju tālākizglītība dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos”. Tā galvenie izvirzītie uzdevumi ir: modernizēt mācību saturu fizikā, ķīmijā, bioloģijā, dabaszinībās un matemātikā, izstrādāt modernizētajam saturam atbilstošus skolotāju tālākizglītības materiālus, nodrošināt 50 pilotskolu mācību kabinetus ar modernizētā satura aprobācijai nepieciešamo mūsdienīgo aprīkojumu un organizēt skolotāju tālākizglītību.
- Vispārējās izglītības kvalitātes novērtēšanas valsts aģentūra veica pedagogu tālākizglītības tīkla izveidi. Projekta ieguldījums ir pedagogu tālākizglītības sistēmas izveide, veikti pētījumi, uz kuru bāzes IZM izstrādā jaunā perioda aktivitātes pedagogu kompetences paaugstināšanai.

Vērtē ES atbalstu augstākās izglītības attīstībai Latvijā

2007. gada 6. decembrī Latvijas Universitātes Lielajā Aulā notika Izglītības un Zinātnes rīkotā konference „ES struktūrfondu atbalsts augstākās izglītības attīstībai Latvijā”, kuras laikā IZM, VIAA, augstskolu un Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) pārstāvji atskatījās uz iepriekšējā ES struktūrfondu plānošanas periodā (2004.–2006. gadam) augstākajā izglītībā ieguldīto un sasniegto.

LDDK ģenerāldirektore Elīna Egle vērtējot iepriekšējo periodu atzina, ka konfederācijai ir bijis liels gandarījums iesaistīties Augstākās izglītības likuma izstrādē, jo tādējādi kopīgiem spēkiem augstākā izglītība tiks veidota par Latvijas eksporta precī. Viņa arī norādīja, ka augstākās izglītības kvalitāte un spēja piemēroties globālajām pārmaiņām pasaulē ir izšķirošs faktors tam, vai Latvijas ekonomika būs balstīta uz zināšanām un inovācijām, dodot iespēju konkurēt ar augstu pievienoto vērtību. Līdz ar to, viņasprāt, būtu svarīgi pārdomāt investīcijas, maksimāli daudz ieguldot cilvēkresursu attīstībā.

2004.–2006. gadam sadalījums pa fondiem, milj. LVL

Kā arī E. Egle atzina, ka viens no lielākajiem izaicinājumiem ir gan Latvijā, gan citviet Eiropā vērojamā „smadzeņu aizplūšana”, turklāt darba tirgus ļoti strauji mainās – tas kļūst daudzveidīgāks, darba uzdevumi ir dinamiskāki, sagādājot darba devējam grūtības skaidri definēt prasības darba ņēmējam, tāpat arī augstākajai izglītībai.

Kopumā iepriekšējā ES fondu plānošanas periodā augstākās izglītības un zinātnes attīstībai iedalīti 27,6 miljoni LVL ERAF finansējuma (no tiem 9 milj. LVL izglītībai, 18,6 milj. LVL zinātnei), kā arī 48,4 milj. LVL no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem. Turklāt valsts ir uzņēmusies virsstaistības 5,3 miljoni LVL apmērā, plānojot attiecīgo summu no valsts budžeta. Tādējādi augstākās izglītības attīstībai iepriekšējā periodā ir novirzīti 81,3 miljoni LVL.

Par saņemtajiem līdzekļiem izglītības iestādes ir uzsākušas jau 356 projektu īstenošanu desmit programmas aktivitātēs, no kuriem pilnībā ir pabeigti jau 100 projekti jeb 28,1 % no uzsāktajiem projektiem.

Ļoti aktīvi augstskolas izmantojušas pieejamo finansējumu studiju programmu īstenošanai un studiju procesa kvalitātes

uzlabošanai dabaszinātņu un tehnoloģiju ietilpīgās nozarēs (65 uzsākti projekti), tādējādi dodot iespēju studentiem apgūt pasaules standartiem atbilstošas zināšanas un praktiskās iemaņas. Salīdzinoši daudz resursu ir ieguldīts arī tālākizglītības iespēju nodrošināšanai, kopumā uzsākot un īstenojot 26 projektus.

Izprotot kvalificēta akadēmiskā personāla nepieciešamību kvalitatīvas izglītības sniegšanā, augstskolas īsteno arī 48 projektus akadēmiskā personāla kompetenču paaugstināšanai. Savukārt vislielākā aktivitāte vērojama studentu praktisko zināšanu un iemaņu uzlabošanai, jo kopumā augstākās izglītības un profesionālās izglītības iestādes uzsākušas 132 projektu studentu mācību prakšu īstenošanai.

Augstskolas sevi ir ļoti parādījušas un veicinājušas karjeras attīstību valstī, īstēnotajos profesionālās orientācijas projektos (50 projekti) izstrādājot ļoti funkcionējošas un pārskatāmas mājas lapas, informatīvos materiālus, kā arī organizējot karjeras dienas vidusskolu skolēniem, kurās skaidro pieejamās izglītības programmas, profesionālās izaugsmes un karjeras iespējas un citus līdzīgus jautājumus.

No īstēnotajiem projektiem redzams, ka augstskolas rūpējas arī par to, lai valstī attīstītos izglītības pieejamības iespēja cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kā arī būtu nodrošinātas pedagoģiskās korekcijas programmas riska grupām, jo šajā jomā kopumā uzsākti 9 projekti.

Papildu tam ar īstēnoto projektu palīdzību salīdzinoši liels finansējums un atbalsts sniegts doktorantūras programmu īstenošanai un pēcdoktorantūras pētījumiem. Aktivitātes „Atbalsts doktorantūras programmu īstenošanai un pēcdoktorantūras pētījumiem” ietvaros atbalstu saņēmušas 797 personas tikai par divām personām atpaliekot no sākotnēji plānotā. Savukārt doktorantūras vai pēcdoktorantūras studijas pabeigušas un tai skaitā aizstāvējušas promocijas darbus 119 personas jeb 49 % no sākotnēji plānotā.

Doktorantūras nacionālā programma 2004.–2006. gadam (atbalsta saņēmēji)

Augstskola		Doktoranti	Jaunie zinātnieki
LU	Plānotie rādītāji	203	65
	Sasniegtie rādītāji	203	65
RTU	Plānotie rādītāji	315	49
	Sasniegtie rādītāji	308	54
RSU	Plānotie rādītāji	39	11
	Sasniegtie rādītāji	38	12
DU	Plānotie rādītāji	20	7
	Sasniegtie rādītāji	20	7
LLU	Plānotie rādītāji	79	11
	Sasniegtie rādītāji	79	11
Kopā	Plānotie rādītāji	656	143
	Sasniegtie rādītāji	648	149

Sasniegtie rezultāti augstākajā izglītībā

Augstskola	Sasniegtie rādītāji			% no plānotā
	Publikācijas	Konferences	Disertācijas	
LU	151	516	42	42
RTU	1032	855	48	78
RSU	106	295	10	50
DU	44	43	5	28
LLU	205	138	14	31
Kopā	1538	1847	119	49

Izm Augstākās izglītības departamenta direktora vietnieks Anatolijs Melnis konferences laikā norādīja, ka pašlaik studējošo skaits doktorantūrā Latvijā ir 5-6 reizes mazāks nekā citās valstīs. Īpaši zems rādītājs ir jauno doktoru skaita ziņā, tādējādi aktuāla ir akadēmiskā personāla novecošanās problēma un zinātniskā personāla trūkums, tāpēc saskaņojot ar augstskolām un arī darba devējiem, nolemts būtisku ES struktūrfondu ieguldījumu novirzīt tieši šo jautājumu sakārtošanai un doktorantūras atbalstam, kas nākamajā plānošanas periodā būtu virzāma par vienu no prioritātēm.

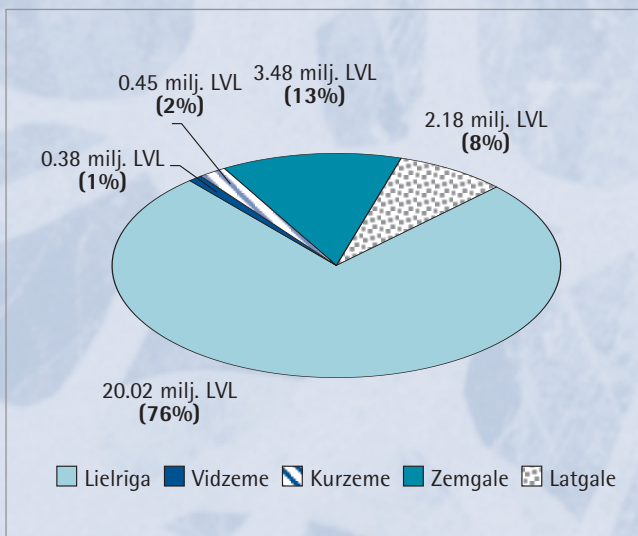
Savukārt izvērtējot jauno zinātnieku disertācijas paredzams, ka līdz 2008. gada augustam būs sasniegts plānotais rādītājs. Pēc A.Meļņa domām, pašlaik būtiskākais būtu veicināt to, lai šīs disertācijas būtu, tādējādi sasniedzot rezultatīvu rādītāju, jo no tā atkarīgs finansējums nākamajā plānošanas periodā.

Profesionālo zināšanu uzlabošanas nolūkos ar struktūrfondu finansiālu atbalstu praksi uzņēmumos pabeidzis 181 pedagogs/ augstākās profesionālās izglītības iestāžu akadēmiskais personāls pārstāvis, kas ir tikai 5,5 % no sākotnēji plānotā.

Tai pašā laikā jaunas vai uzlabotas studiju programmas kopš 2004. gada pabeigusi 874 studenti jeb 13,4 % no sākotnēji plānotā. Savukārt 3303 vidējās profesionālās izglītības un augstākās izglītības iestāžu studentu ir beiguši mācību praksi uzņēmumos, kas ir 15 % no plānotā skaita.

ES struktūrfondu sadalījumam reģionālajā griezumā nekādas kvotas netika piemērotas. Tā bija tīra augstākās izglītības iestāžu iniciatīva dalībai atklāto projektu konkursos. Vislielāko Eiropas Sociālā fonda finansējumu dažādu aktivitāšu un

Augstākās izglītības iestāžu īstenotajiem projektiem piešķirtā finansējuma sadalījums pa reģioniem – ESF

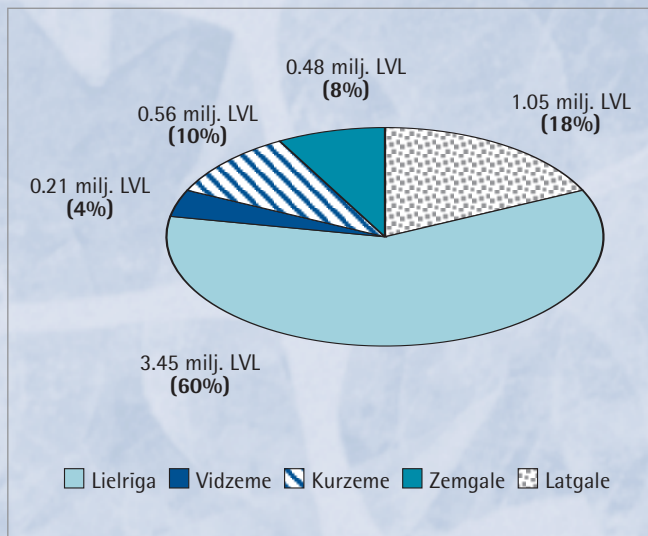

pasākumu īstenošanai augstākās izglītības ietvaros ir piesaistījis Lielrīgas reģions – kopumā 20 miljonus LVL, kas ir 76 % no kopējā ESF finansējuma augstākajai izglītībai. Zemgale piesaistījusi 3,5 miljonus LVL jeb 13 % no pieejamā finansējuma, Latgale – 2,2 miljonus LVL jeb 8 %. Savukārt vismazāk saņēmuši Kurzemes un Vidzemes reģioni – katrs nepinu pusmiljonu LVL.

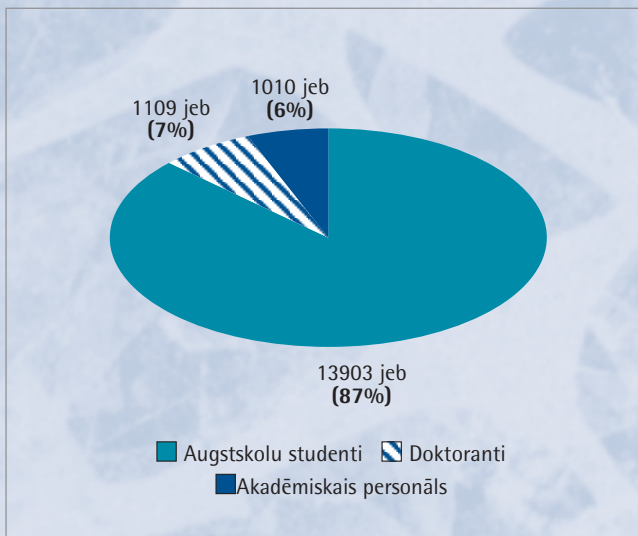
Līdzīgs arī ir ERAF līdzekļu sadalījumu pa reģioniem. 60 % no kopējā pieejamā finansējuma jeb 3,45 miljonus LVL ir piesaistījis Lielrīgas reģions. Savukārt vismazāk – tikai 0,21 miljonu LVL jeb 4 % no pieejamā ERAF finansējuma – Vidzemes reģions. Attiecīgais līdzekļu piesaistes dalījums skaidrojams ar augstāko izglītības iestāžu izvietojumu un daudzumu katrā no reģioniem.

Analizējot ESF projektu mērķa grupas, redzams, ka vislielākie labuma guvēji ir augstāko izglītības iestāžu studenti. Līdz 2007. gada 1. decembrim ESF atbalstītajos projektos kopumā iesaistījušies gandrīz 20 tūkstoši studentu, kas ir 87 % no visiem labuma guvējiem. Tai pat laikā projektos iesaistījušies un labumu guvuši arī 1109 doktoranti un 1010 akadēmiskā personāla pārstāvji.

Augstākās izglītības iestāžu īstenotajiem projektiem piešķirtā finansējuma sadalījums pa reģioniem – ERAF

Augstākās izglītības iestāžu īstenotajos ESF projektos iesaistītās mērķa grupas (uz 01.12.2007.)

Sociālais dialogs veicina profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanu

2007. gada 18. decembrī viesnīcā „Maritim Park Hotel Riga” notika ESF nacionālās programmas projekta „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai” noslēguma konference „Profesionālā izglītība – darba tirgum”.

Konferencē tika uzsvērti sociālo partneru nozīme un loma profesionālās izglītības procesos. Izskanēja viedoklis, ka ir ļoti svarīgi, lai sociālie partneri noteiktu prasības, atbalstītu un līdzdarbotos profesionālās izglītības procesu īstenošanā un novērtētu gala rezultāta atbilstību darba tirgus prasībām, jo ieguvēji no tā ir darba devēji, kuri saņem profesionāli sagatavotus speciālistus, darba ņēmēji – konkurētspējīgu profesionālo izglītību, izglītotāji – darba devēju pasūtījumu un atbalstu izglītības mērķu sasniegšanai. Arī Valsts prezidents V. Zatlers konferencē uzsvēra, ka sociālajiem partneriem ir jārupējas un jābūt atbildīgiem, lai tiktu sagatavoti profesionāli darbinieki.

Konferences laikā tās dalībnieki iepazīs ar projekta gaitu un sasniegtajiem rezultātiem. Viens no būtiskiem projekta ieguvumiem ir projekta ietvaros izstrādātie priekšlikumi mehānisma izveidei sociālo partneru iesaistei profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanā. Mehānisma izstrādē bija iesaistīti sociālie partneri – gan LDDK eksperti, gan LBAS eksperti. LDDK ģenerāldirektore E. Egle konferencē uzsvēra, ka nepieciešama nozaru pārstāvniecības stiprināšana, jo tas ir ceļš uz sociālo partneru iesaistes nodrošināšanu.

Savukārt LDDK prezidents V. Gavrilovs uzsvēra, ka, pamatojoties uz strauju ekonomisko attīstību, mainās arī darba tirgus prasības, līdz ar to nepieciešams, lai profesionālās izglītības iestādēs iegūstamā izglītība atbilstu darba tirgus prasībām.

Projekta nosaukums: „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai”

Projekta īstenošanas laiks:

01.03.2005. – 31.12.2007.

Projekta kopējās izmaksas: 823 000 LVL
ESF līdzfinansējums: 617 250 LVL

Elīna Purmale-Baumane,
projekta vadītāja:

Projektu izstrādāja un īstenoja Profesionālās izglītības administrācija, un tā pamatideja bija nodrošināt profesionālās izglītības kvalitāti atbilstoši darba tirgus prasībām un iesaistīt sociālos partnerus izglītības procesā.

Taču, lai to izdarītu, bija nepieciešams izveidot vienotu, pēctecīgu un izmantojamu metodiku sistēmu, kas paaugstinātu profesionālās izglītības kvalitāti. Tāpēc projektu veidojām un tā ieceres īstenojām trīs darbības virzienos, atbilstoši tiem izstrādājot arī metodikas:

1. profesionālās izglītības programmu kvalitātes nodrošināšana: metodika nozaru izpētei, metodika profesiju standartu izstrādei, metodika profesionālās izglītības programmu izveidei, metodika profesionālās kvalifikācijas eksāmena satūra izstrādei;
2. profesionālās izglītības iestāžu darbības kvalitātes pilnveide: metodika profesionālās izglītības iestāžu darbības kvalitātes nodrošināšanai un novērtēšanai;
3. sadarbības veicināšana ar sociālajiem partneriem: metodika neformālās izglītības atzīšanai un prasmju novērtēšanai, metodiskais materiāls un izglītības programma sociālo partneru izglītošanai, mehānisms sociālo partneru iesaistei profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai.

Lai realizētu nacionālās programmas projekta uzdevumu, izveidojām septiņas ekspertu darba grupas, kurās kā eksperti piedalījās gan Latvijas Darba devēju konfederācijas un nozaru darba devēju organizāciju, gan Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības un nozaru arodbiedrību pārstāvji, gan izglītotāji.

Katras ekspertu darba grupas darbā iesaistījās viens PIA darbinieks kā pastāvīgais konsultants specifisku jautāju-

mu risināšanā, jo PIA darbības jomās ietilpst gan profesiju standartu izstrādes un to ekspertīzes organizēšana, profesiju standartu aktualizācija, gan profesionālās izglītības programmu izvērtēšana, gan profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes izvērtēšana, gan satūra un vērtēšanas kritēriju izstrādes organizēšana valsts noslēguma pārbaudījumiem – centralizētajiem profesionālās kvalifikācijas eksāmeņiem, gan valsts noslēguma pārbaudījumu norises koordinēšana profesionālās izglītības iestādēs un mācību un eksaminācijas centros.

Ekspertu darba grupas, uzsākot darbu pie metodiku izstrādes, veica esošās situācijas izpēti atbilstošajā jomā, notika arī ekspertu pieredzes apmaiņas braucieni uz Lietuvas Profesionālās izglītības metodisko centru, Lietuvas Valsts nodarbinātības aģentūru, Lietuvas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Lietuvas Profesionālās izglītības iestādēm, Igaunijas Izglītības un zinātnes ministriju, Igaunijas kvalitātes nodrošināšanas institūciju (KUTSEKODA), Vācijas Profesionālās izglītības institūtu Bonnā, Vācijas Izglītības un pētnieciskās darbības ministriju un Koblencas Amatniecības kameru.

Metodiku izstrādes laikā notika to starpposma izvērtēšana, kurā bija iesaistīti arī sociālie partneri. Lai novērtētu metodiku izmantojamību, tās aprobēja, veicot nozares izpēti izglītības vajadzībām metālapstrādes nozarē un pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozarē, izstrādājot profesiju standartus, profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturu metālapstrādes nozares profesijām, sagatavojot profesionālās izglītības iestādes pašvērtējumu piecās profesionālās izglītības iestādēs Latvijas reģionos, pretendentiem aizpildot neformālās izglītības atzīšanai un prasmju novērtēšanai izstrādātās veidlapas. Aprobācijas procesa rezultāti palīdzēja pilnveidot metodikas un izstrādāt to gala variantus. Aprobācijas materiāli ir apkopoti un pieejami elektroniskā formātā.

Vienotā metodika veidota tā, lai, izmantojot tajā ietilpstošās sešas metodikas noteiktā secībā, veidotos sistēma, kas nodrošina profesionālās izglītības kvalitāti un atbilstību darba tirgus prasībām, iesaistot sociālos partnerus.

Gribu dažos vārdos raksturot katru no projektā izstrādātajām metodikām.

I. Nozares izpētes metodika

Nozares izpētes izglītības vajadzībām metodikas mērķis ir sniegt izglītotājiem informāciju un panākt profesionālās izglītības kvalitatīvo un kvantitatīvo atbilstību konkrētās nozares darba tirgus vajadzībām. Lai izglītība būtu kvalitatīva, no nozares jāsaņem informācija par profesiju dažādību, skaitu, attīstības tendencēm.

II. Profesiju standartu izstrādes metodika

Metodikas izmantojamība nodrošina vienotu pieeju profesiju standarta satura izstrādes procesam. Profesijas standartus izmanto profesionālās izglītības programmu izveidē, definējot mācību priekšmetu saturu, izstrādājot profesionālās kvalifikācijas eksāmena saturu, neformālās izglītības atzīšanā un prasmju novērtēšanā, tātad tos izmantos gan izglītotāji, gan darba devēji, gan darba ņēmēji, īpaši personāla vadītāji, veicot darbinieku kvalifikācijas atbilstības novērtēšanu, veidojot amata aprakstus, izstrādājot atalgojumu un motivāciju sistēmu.

III. Profesionālās izglītības programmu izveides metodika

Metodika rekomendē vienotu profesionālās izglītības programmu formātu dažādiem profesionālās izglītības veidiem, kas padara tās viegli saprotamas izstrādātājiem un lietotājiem.

IV. Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādes metodika

Metodika palīdz sagatavot profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturu, izmantojot profesijas standartā noteiktās zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences. Tās izmantošana nodrošina, ka kvalifikācijas eksāmenā pārbauda profesijai būtiskās profesionālās kompetences.

V. Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika

Metodika izstrādāta, pamatojoties uz kvalitātes vadības novērtēšanas metodēm, un ir rokasgrāmata izglītotājiem, lai veiktu izglītības procesa pašvērtējumu un analīzi, iesaistot šajā procesā sociālos partnerus, un nodrošinātu profesionālās izglītības iestādes darbības kvalitāti. Piedāvātais kvalitātes vadības sistēmas modelis balstās uz CAF (Common assessment Frameworkmodel) sistēmu.

VI. Neformālās izglītības atzīšanas un prasmju novērtēšanas metodika

Metodikā izstrādāti priekšlikumi, lai

Projekta seminārs „Nacionālās programmas projekta saturisko jautājumu saskaņošana”

nodrošinātu iespējas pierādīt darba un dzīves pieredzē iegūtās zināšanas, prasmes un profesionālās kompetences, rezultātā iegūstot valsts atzītu profesionālo kvalifikāciju apliecināšanu (profesionālās kvalifikācijas apliecinājumu).

Tā piedāvā iespējamo procedūru un aizpildāmo dokumentu paraugus, kas pretendentiem jāiesniedz institūcijā, kas novērtēs pretendenta atbilstību.

VII. Izglītības programmas un metodisko materiālu izstrāde sociālo partneru izglītošanai

Metodikā iekļauta informācija par profesionālo izglītību un tās īstenošanas procesiem. Izmantojot izstrādāto izglītības programmu un metodiskos materiālus, projekta īstenošanas ietvaros izglītoja 808 sociālos partnerus par profesionālās izglītības kvalitāti nodrošināšanai procesiem.

Projekta gaitā izstrādāti priekšlikumi sociālo partneru iesaistei profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanā. Noorganizētas tikšanās ar Labklājības un Ekonomikas ministriju pārstāvjiem. Mehānisms izstrādes laikā sociālo partneru iesaistei profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanā procesā iesaistītie speciālisti secināja, ka, lai pilnveidotu un attīstītu sociālo dialogu, jāveido Nozaru ekspertu padomes.

Vienu no projekta aktivitātēm īstenojām jau pirmajā projekta norises gadā.

2005. gadā projekta ietvaros tika izveidotas Reģionālās profesionālās izglītības un nodarbinātības padomes (RPINP) Dienvidlatgalē, Kurzemē, Vidzemē un Zemgalē, lai veicinātu valsts, darba devēju un darba ņēmēju dialogu profesionālās izglītības un nodarbinātības jautājumos.

Padomes sastāvā ar vienādu pārstāvju skaitu darbojas trīs sadarbības partneri – valsts un pašvaldību iestāžu, arod-

biedrību, sabiedrisko organizāciju un darba devēju deleģēti pārstāvji, lai veidotu saikni starp profesionālās izglītības iestādēm un reģiona darba devējiem, risinātu reģionā darbaspēka resursu jautājumus, profesionālās izglītības iestāžu darbības kvalitātes pilnveidošanas jautājumus un citus ar profesionālo izglītību un tās attīstību saistītus jautājumus.

Nobeigumā gribu uzsvērt, ka projekts ir veicinājis cilvēkresursu attīstību un nodarbinātību, liela nozīme ir bijusi sociālo partneru iesaistei sociālā dialoga sekmēšanā. Projekta vadība nav bijis viegls darbs, bet tagad atskatoties varu teikt, ka iegūtā pieredze ar projekta īstenošanu un administrēšanu saistītos jautājumos atsvēr ikdienas smago darbu. Kopā ar projekta vadības vienību veikti dažādi ar projekta administrēšanu saistīti uzdevumi. Tajos ietilpa gan projekta līgumu grozījumu sagatavošana, gan darba plānu un finansēšanas plānu izstrāde, ekspertu darba grupu izveide un koordinācija, aprobācijas procesa koordinācija, informatīvo pasākumu, semināru, konferenču organizēšana un vadīšana, Reģionālo profesionālās izglītības un nodarbinātības padomju izveide un darba koordinācija, ekspertu pieredzes apmaiņas braucienų organizēšana, konsultantu un lektoru piesaiste, atskaišu un starpziņojumu sagatavošana, projekta saturisko un finanšu jautājumu pamatošana un prezentēšana Uzraudzības padomes sēdēs, Izglītības un zinātnes ministrijā, projekta publicitātes nodrošināšana, kā arī citi uzdevumi.

Liels paldies visiem projektā iesaistītajiem dalībniekiem, kas devuši ieguldījumu nacionālās programmas projekta rezultāta sasniegšanā.

Projektā izstrādātos materiālus var saņemt PIA, Lomonosova ielā 1/6, Rīgā, LV - 1019.

Īpašiem bērniem – īpaša aprūpe

Siguldas novadā dzīvo 76 bērni ar speciālām vajadzībām. No tiem 17 bērniem nepieciešama speciālā apmācība. Tā kā novadā un tuvākajā apkārtnē šādu skolu nav, bērni ir jāatstāj internātā un viņi ikdienā tiek atrauti no ģimenes un ierastās vides. No aptaujāto vecāku anketām un intervijām ir konstatēts, ka liela daļa vecāku gribētu, ka viņu bērniem būtu iespēja iegūt izglītību tuvāk dzīvesvietai ar iespēju vakaros būt mājās. Un viņi pozitīvi vērtē iespēju mācīties bērniem vispārīglokošā skolā, tādējādi labāk integrējoties sabiedrībā.

Siguldas novada dome sadarbībā ar Mores pamatskolu īsteno jau otro ESF projektu bērnu ar intelektuālās attīstības traucējumiem integrācijai Mores pamatskolā, kopumā apgūstot 86 000 latu.

Eva Viļķina,
biedrības
„Cerību spārni”
valdes
priekšsēdētāja

Projekta pirmās sākumi meklējami jau kopš biedrības „Cerību spārni” izveidošanas (biedrība dibināta 2003. gada 10. decembrī, lai veicinātu bērnu un jauniešu ar invaliditāti integrāciju sabiedrībā; pirms tam tā darbojās Siguldas novada Dienas centrā kā bērnu ar invaliditāti vecāku atbalsta grupa). Izstrādājām anketas, lai izzinātu ģimenes, kurās aug bērni ar īpašām vajadzībām. Man pašai arī ir meita ar garīga rakstura traucējumiem, un mūsu ģimene ir izvēlējusies modeli, ka bērns katru vakaru pēc skolas ir mājās, nevis pavada darba dienas internātā. Apkopojot anketu rezultātus, sapratām, ka ir daudz tādu ģimeņu, kas vēlētos savas atvases redzēt ik vakaru. Protams, bija arī tādas ģimenes, kurām ērtāks un pieņemamāks dažādu apsvērumu dēļ likās variants, ka bērns mācās internātskolā un kopā ar savu ģimeni pavada tikai nedēļas nogales.

Pēc šo anketu apkopošanas sākām runāt ar Mores pamatskolu, kā tas būtu, ja mēs šajā skolā izveidotu klases bērniem ar īpašām vajadzībām, tādējādi radot iespēju viņiem izglīties tuvāk mājām. Uzsākām sarunas arī ar Siguldas

novada domes Sociālo dienestu. Visiem kopā radās ideja, ka jāraksta projekts Eiropas Sociālā fonda atbalstam. Konkrētizēm savas vajadzības un iespējas, aprēķinājām izmaksas un nepieciešamo finansējumu un likām to visu uz papīra.

Diāna Indzere,
projekta
vadītāja

Siguldas novada domei ir izveidojusies ļoti laba sadarbība ar „Cerību spārniem”, jo neviens nezina labāk par šo bērnu vajadzībām kā viņu vecāki.

Kopumā novadā esam apzinājuši 80 bērnus ar īpašām vajadzībām. Lielākās problēmas saistītas ar informācijas iegūšanu, jo, pamatojoties uz datu aizsardzības likumu, mums nav pieejami dati par bērniem ar invaliditāti. Kaut gan sociālajiem dienestiem būtu ļoti svarīgi zināt šādu informāciju, lai laicīgi varētu sniegt atbalstu šim ģimenēm. Ja vecāki nenāk uz „Cerību spārniem”, tad mums ir grūti uzzināt par viņu bērniem un informēt par iespējām. Taču arī šī situācija pamazām uzlabojas, jo esam informējuši ģimenes ārstus, kas tagad zina par biedrību un var par to pastāstīt saviem pacientiem.

Kad rakstījām pirmās kārtas projektu, sēdējām un fantazējām, kā būtu, ja būtu, ko mums gribētos un ko vajadzētu. Siguldas novada domei vairāk nekā 15 gadus ir sadraudzības pilsēta Štūre Vācijā. Uzzinājuši par mūsu plāniem, viņi uzaiicināja mūs piecu dienu ilgā vizītē pie sevis. Tās laikā iepazinām, kā šīs lietas ir sakārtotas Vācijā. Piemēram, viņi bērnus ar īpašām vajadzībām integrē sabiedrībā, jau sākot no pirmsskolas iestādēm un sākumskolām. Vācijas kolēģi dalījās pieredzē par attieksmes veidošanos un izpratni sabiedrībā. Vizīte mums bija vēl viens stimuls projekta īstenošanai.

Ja nebūtu ESF sniegtās iespējas projekta īstenošanai, mēs noteikti meklētu citus resursus. Arī tagad dome kopā ar „Cerību spārniem” īsteno vairākus projektus, ko finansiāli atbalsta Aizkraukles banka, Sabiedrības integrācijas fonds, Kopienas iniciatīvu fonds, kā arī dažādi

ārzemju sadarbības partneri. Mores skolā projektus pašlaik īstenojam tikai ar ESF līdzfinansējumu.

Gundega Pētersone,
Mores
pamatskolas
direktore

Projekta pirmā kārtā sākās ar skolotāju izglītošanu un iesaistīšanu projektā. Stāstījām par to, ko kāpēc un kā mēs darīsim. Pēc tam runājām ar skolēniem un viņu vecākiem.

Visi pedagogi izgāja B1 un B2 apmācības kursu, kuru beigās ieguva speciālās izglītības skolotāja sertifikātu.

Programmas pamatā ir ņemta IZM paraugprogramma bērnu ar īpašām vajadzībām izglītošanā, kurā ir atrunātas jau galvenās lietas, ko pielāgojām savām vajadzībām. Pirmajā kārtā mēs izveidojām speciālo klasi bērniem ar C līmeņa attīstības traucējumiem. 2006./2007. mācību gadā sākumskolas posmā kopā ar C līmeni mācījās arī bērni ar A un B līmeņa attīstības traucējumiem.

Uzsākot mācības, sapratām, ka šāds mācību modelis nav sevišķi veiksmīgs, un nākotnē ir nepieciešams domāt par izmaiņām. Varbūt šajā gadījumā bērni ar C līmeņa attīstības traucējumiem bija ieguvēji, jo viņiem blakus bija bērni, kas varēja izdarīt kaut ko vairāk, tādējādi viņus pozitīvi motivējot un stimulējot vairāk censties. Savukārt bērniem ar A un B līmeņa attīstības traucējumiem bija iespēja vairāk paslinkot un palaisties, tādējādi viņu attīstība tika kavēta. Līdz ar to sapratām, ka A un B klase jāveido atsevišķi.

D.I: Otrā kārtā sākās šī gada augustā un turpināsies līdz 2008. gada 31. jūlijam. Sākuma posmā nokomplektējam tehnisko bāzi, iekārtojām kabinetu sociālajam pedagogam un aprikojām A un B līmeņa speciālās klases.

Augustā pasniedzēji turpināja apmācību ciklu darbam ar šiem bērniem. Pēc tam pirmajās rudens brīvdienās noorganizējam pasākumu pasniedzējiem – supervīziju (*supervision* – no angļu

val. uzraudzība, darbu vadīšana, kontrole) ne tikai ar labiem pasniedzējiem un ar atbalstošo un izglītojošo funkciju, bet arī ar relaksāciju.

Ar pirmo septembri projekta ietvaros skolā sāka strādāt sociālais pedagogs, psihologs, logopēds, fizioterapeits un skolotāju palīgs A un B līmeņa klasē. Savukārt februāra sākumā visi projektā iesaistītie darbinieki un pedagogi – kopumā 16 cilvēki – dosies pieredzes apmaiņā uz Larumu Zviedrijā.

Taču viena no lielākajām un nozīmīgākajām aktivitātēm ir paredzēta jūnijā pēc skolas beigšanas, kad mums ir ielānāti līdzekļi septiņu līdz desmit dienu ilgai nometnei, kurā piedalīsies 10 bērniņi ar īpašām vajadzībām un 10 parastie bērniņi.

Papildu visām aktivitātēm visa gada garumā nomājam autobusiņu, kas atved bērnus uz skolu un pēcpusdienā nogādā viņus mājās. Kā arī ir ējam datoru un projektoru, ko aktīvi izmantojam, lai nodrošinātu veiksmīgu projekta gaitu.

Regulāri rikojam dažādas sanāksmes, piemēram, augustā bija lielā vecāku sapulce, regulāri notiek skolotāju sanāksmes, ik pa laikam arī mēs – radošā grupa – sanākam kopā un apspriežam projekta gaitu.

E.V.: Pagaidām skolā mācās 15 bērni ar īpašām vajadzībām. Katrs bērniņš ir izvērtēts, un mācību process un prasības ir pielāgotas katra spējām. Taču starpbrīžos un skolas pasākumos visi bērni ir kopā un katrs dara, cik var. Esam ievērojuši, ka pārējie bērni ļoti atbalsta bērniņus ar īpašām vajadzībām, pasākumos dzied un dejo līdzī. Arī pārējie bērni skolā ir ieguvēji, jo šādā veidā viņi veido savu attieksmi un mācās palīdzēt.

Novadā ir bērni ar dažāda veida invaliditāti – redzamām un neredzamām saskatīšanām, iekšējām saskatīšanām, vāj-

dzirdību u.c.. Ne visiem no tiem ir nepieciešama mācīties speciāli izveidotās klasēs, tāpēc daļa bērnu mācās parastajās skolās. Savukārt ir vecāki, kas savus bērnus ved uz internātskolām. Katrs no mums ir tiesīgs izvēlēties sev atbilstošu un pieņemamu ģimenes dzīves modeli, un ir ļoti vērtīgi, ka vecākiem ir izvēles iespēja, vai bērnu izglītot tuvāk dzīvesvietai vai atstāt internātā.

Jau pašlaik mums ir ideja trešajai projekta kārtai. Gribam nodrošināt, ka bērni ar AB un C līmeņa attīstības traucējumiem skolas laikā iegūtu savām spējām atbilstošu arodapmācību, lai viņi būtu spējīgi ne tikai sevi pilnībā aprūpēt, bet arī veikt kādu arodu. Lai arī šie bērni būtu sabiedrībai noderīgi. Protams, lai mācītu prasmes kādā arodā, nepieciešams uzzināt un izvērtēt izvēlēto aroda nepieciešamību. Jo nav jēga mācīt arodus un prasmes, kas darba tirgū nav vajadzīgas.

D.I.: Jāsaka paldies visiem skolas darbiniekiem un skolotājām, kas ir uzņēmušies šo darbu. Tikai tagad – projekta otrajā gadā – nāk apgaismība un saprotam, ko tas īstenībā nozīmē un cik daudz darba prasa. Īpaši smags darbs jāiegulda, izglītojot sabiedrību un veidojot tās attieksmi.

Piemēram, Vācijā skolās strādā fizioterapeits, logopēds, psihologs, sociālais darbinieks un ir iespēja nodrošināt nepieciešamo tehnisko bāzi. Vācijā vecāki stāv rindā, lai varētu laist savus bērnus bērnudārzos un skolās, kurās ir specializētās izglītības klases vai grupiņas, jo bērni no mazotnes mācās pieņemt atšķirīgu un būt iekļautāki pret citiem.

Mūsu pedagogi projekta laikā ir apguvuši dažādus kursus un atzinuši, ka iegūtās zināšanas lieti noder arī darbā ar citiem vispārīzglītojošo klašu bērniem. Tāpēc ieguvēji skolā noteikti ir arī pārējie bērni.

pašsaprotama, bērni to uztvēra ļoti mierīgi. Skolotāji gan bija satraukti un viņiem bija daudz jautājumu par izglītošanas procesu. Turklāt jautājumi ir vēl aizvien, un es paredzu, ka būs arī turpmāk. Taču tas rada prieku, ka skolotāji jautā un meklē atbildes un risinājumus, ka nepaliek nezinot. Turklāt ir ļoti labi, ka viņi šaubās, jo mēs kopīgi meklējam risinājumus.

Manuprāt, labs rādītājs tam, ka projekts ir veiksmīgs, ir mūsu skolas pasākumi, kuros piedalās visi bērni kopā. Piemēram, nesen rīkotām tautasdziesmu nedēļu, kurā katrai klasei bija jāuzved priekšnesums saistībā ar tautasdziesmām. Vienas speciālās klases priekšnesumā piedalījās teicējs, savukārt bērni ar speciālām vajadzībām atspoguļoja teicēja teikto ar kustībām un darbību.

Pirmajā projekta realizācijas kārtā lielākās problēmas sagādāja neveiksmīgais projekta laiks. Tas ilga no 1. janvāra līdz 31. decembrim – absolūti nepiemērots termiņš mācību gadam. Turklāt projekta termiņš ietekmē sadalījumu, kas attiecas uz pedagogu un citu darbinieku atalgojumu, jo, beidzoties kalendārajam gadam, mācību gads ir tikai pusē. Taču otru pusi mācību gadā pedagogiem un citiem speciālistiem arī ir jāturpina strādāt. Tāpēc liels paldies pašvaldībai, kas nodrošināja iesaistīto speciālistu atalgojumu mācību gada 2. semestri.

D.I.: Viena lieta, ko noteikti gribas piebilst un akcentēt, ir labā sadarbība ar Siguldas novada domi. Ik pa laikam projektā parādās dažādas lietas, kas nepieciešamas tā veiksmīgai gaitai, taču ESF tās nesedz. Tad nu talkā nāk dome. Bez Siguldas novada domes deputātu izpratnes par to, ka šādas aktivitātes ir nepieciešamas, un bez viņu uzticēšanās mūsu komandai būtu grūti īstenot iecerētās idejas. Esmu redzējusi, cik grūti ir līdzīgām organizācijām citviet īstenot idejas, ja viņiem nav iespējas iegūt ESF līdzekļus un pašvaldības līdzfinansējumu.

G.P.: Tomēr jāatzīst, ka projektu īstenošana ir labs pasākums, ar kura palīdzību iegūt papildu līdzekļus skolai. Piemēram, pirmajā kārtā esam skaisti izremontējuši un iekārtojuši klasītes, savukārt otrajā kārtā ieguvuši materiāli tehnisko nodrošinājumu. Ja mēs skolā gribētu īstenot šādu programmu bez ESF atbalsta, mums būtu ļoti jānopūlas, lai kaut ko tamlīdzīgu sasniegtu. Īstenot projektus nav viegli, taču tas ir tā vērts.

Speciālās klases audzēknis Māris Killa darbmācības stundā izgatavo koka lokomotīvi

G.P.: Pirms projekta mums bija sava veida treniņš, jo skolā sāka mācīties viens bērniņš ar attīstības traucējumiem, un mums visiem bija jāmācās, kā šādu situāciju pieņemt un kā ar to sadzīvot. Tāpēc, sākoties projektam, visiem jau šī situācija bija pierasta un

Ekotūrisms – jauna iespēja vides entuziastiem

6. decembrī Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums rīkoja zinātniski praktisko konferenci „Izglītība un ekotūrisms”. Tajā piedalījās gan projektā iesaistītie cilvēki – projekta īstenotāji, audzēkņi, sadarbības partneri –, gan dažādu ministriju pārstāvji, gan arī izglītības un tūrisma speciālisti.

Konference bija rīkota, lai iepazīstinātu tās dalībniekus ar ekotūrisma un tā attīstības tendencēm Latvijā un iespējām Vidzemē. Tās laikā organizatori sniedza skaidrojumu par profesionālās izglītības lomu tūrisma nozares attīstībā, kā arī prezentēja īstenoto ESF projektu „Izglītības programmas „Ekotūrisms” izstrāde un īstenošana”, izvērtējot ieguldītos līdzekļus un sasniegtos rezultātus.

Gunta Bepersčaite,
projekta
vadītāja:

Valsts Priekuļu tehnikums pašlaik ir viena no nedaudzajām skolām Latvijā, kurā var apgūt ar vides aizsardzību saistītu izglītību. Turklāt mums jau ir zināma pieredze līdzīgu programmu īstenošanā. Piemēram, programmā „Vides iekārtu tehniks” šogad būs jau piektais izlaidums. Tāpēc ekotūrisma programma likās kā labs papildinājums vides izglītības jomā.

Projekta asistents ir daudz izglītojies vides aizsardzības jomā, savukārt man tuvāka ir ekonomiskā joma. Saliekot mūsu zināšanas un iemaņas kopā, sapratām, ka jāraksta projekts. Ja nebūtu ESF sniegtās iespējas, visticamāk idejas mēs

Projekta nosaukums: Izglītības programmas „Ekotūrisms” izstrāde un īstenošana

Projekta īstenotājs: Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikums

Projekta īstenošanas laiks: 34 mēneši

Projekta izmaksas: 153 991 LVL

ESF līdzfinansējums: 115 492 LVL

Plānotie rezultāti:

- izstrādāta, aprobēta un akreditēta izglītības programma „Ekotūrisms”;
- izstrādātas mācību priekšmetu un praktisko mācību programmas;
- uzlabots materiāli tehniskais nodrošinājums;
- nodrošināti mācību metodiskie līdzekļi;
- paaugstināta skolotāju kvalifikācija.

būtu īstenojuši arī bez līdzfinansējuma, tikai ar savu entuziasmu, taču no tā ciestu projekta kvalitāte.

Projektu izstrādājām jau 2004. gadā. Pa šo laiku daudzas lietas ir ļoti mainījušās, tostarp arī mūsu zināšanas un izpratne attiecīgajā jomā, tāpēc esam lielā mērā pārplānojuši un grozījuši sākotnēji plānoto. Pašlaik Latvijā nav citas līdzīgas programmas. Mēs esam pirmie un pašlaik vienīgie, kas piedāvā ekotūrisma izglītību.

Latvijā cilvēki, kas nodarbojas ar ekotūrisma, ir ļoti lieli entuziasti un ir gatavi līdzdarboties, līdz ar to mēs saņemam nepieciešamo atbalstu programmas izstrādē. Turklāt mēs darbojamies fantastiskā vidē – mums ir Gaujas Nacionālais parks, kurā ir izpalīdzīgi darbinieki, tāpat Straupes tūrisma biedrība un Lēdurgas dendroloģiskais parks. Tie visi kopā mums ir ielikuši pamatu projekta attīstībai.

Problēmas vienīgi saistās ar darba apjomu, jo trūkst darbaspēka. Tā rezultātā visiem projektā iesaistītajiem nākas strādāt ar ļoti lielu slodzi, lielākoties vēlos vakaros un nakts stundās. Par nozīmīgāko problēmu uzskatu daudzos papirus, kas jāraksta un jāpilda projekta laikā. Manuprāt, tie kavē būtiskāko – projekta idejas īstenošanu. Taču jāpilda tikai tāpēc, lai pierādītu, ka piešķirtā nauda nav iztērēta nelietderīgi. Reālā situācija ir tāda, ka mums piešķirtā ESF nauda pat nepietiek visām plānotajām aktivitātēm un mums ir jādomā, kā un ko ietaupīt. Tāpēc nevar būt ne runas par tās izšķiešanu.

Taču redzot programmas audzēkņus un ideju īstenošanos, rodas gandarījums. Esam ievērojuši, ka ne tikai projektā iesaistītie jaunieši, bet visi skolā strādājošie sāk pieņemt domu par videi draudzīgu tūrisma un dzīvošanu. Esam ieguldījuši katra personiskajā izaugsmē. Turklāt ieguvums, manuprāt, būs arī tautsaimniecībā, jo radīta ir jauna profesija.

Projekta ietvaros izstrādājām divga-

Vidzemes tūrisma asociācijas izpilddirektore Inga Vilde konferencē dalībniekiem stāsta par nozares attīstības perspektīvām

dīgu programmu. Turpmākajos plānos ietilpst šīs programmas pārveide uz četrgadīgu programmu, ko varēs apgūt pēc 9. klases. Interesi arī izrādījuši tādi, kas vēlētos apgūt ekotūrisma programmu neklātienē. Esam gatavi dalīties ar savām idejām, jo pašlaik pārklājam tikai Vidzemes reģionu.

Pēteris Rengelis,
projekta
asistents:

Projekta ideja radās jau iepriekšējā direktora Pētera Socka laikā. Viņš

viemēr uzsvēra, ka nevar apstāties pie esošā, bet nepārtraukti jādomā kaut kas jauns, jāattīstās. Līdz ar to viņa laikā tehnikumā parādījās profesija „Vides aizsardzība”. Arī Gunta Bepersčaite, sākot strādāt tehnikumā, sevi parādīja kā uz attīstību tendētu personu.

Sākotnēji ideju centāmies attīstīt pašu spēkiem, taču tad parādījās ESF iespēja un nolēmām piesaistīt Eiropas līdzekļus projekta īstenošanai. Līdzekļus piešķīra, uzņēmām pirmos audzēkņus, kas drīz ies praksē un pavasārī pabeigs mācības.

Kopumā projekta laikā īstenojam 10 aktivitātes. No tām būtiskākās ir profesijas standarta izstrāde. Kad sākām strādāt, nebija nekādas informācijas par ekotūrisma profesiju, mums nebija skaidrs, kas tās pārstāvjiem būtu jāzina un jāprot. Tāpēc vācām informāciju un

pamazām izzinājām visu, kas nepieciešams. Kad sākām formēt dokumentus izglītības programmai, uzzinājām, ka bez profesijas standarta apgūtā profesija nav nozīmīga. Tāpēc bijām spiesti izstrādāt arī standartu. Izstrādē iesaistījās dažādi tūrisma un izglītības nozares speciālisti un standarts tapa paralēli izglītības programmai.

Pašlaik projekta ietvaros notiek nodarbinātības pirmajiem uzņemtajiem audzēkņiem. To laikā mēs skatāmies, ko vajadzētu papildināt, lai varētu programmu īstenot. Papildu tam skolotāji gatavo mācībām nepieciešamos materiālus. Esam jau iekārtojuši četrus kabinetus ekotūrisma speciālistu izglītošanai, kā arī ir atvēlēti līdzekļi, lai iegādātos materiāli tehnisko bāzi.

Ja nebūtu ESF līdzfinansējuma, projektu būtu īstenojuši ar problēmām,

Topošais ekotūrisma speciālists praksē apgūst ekotūrisma atbilstošu taku izveides specifiku

Jaunie ekotūrisma speciālisti

jo mums nav papildu līdzekļu, ko varētu maksāt skolotājiem par viņu darbu. Kad parādījās Eiropas līdzekļi, varējām skolotājiem nodrošināt samaksu par viņu veikumu, tādējādi iesaistījās vairāk skolotāju, un darbus varējām veikt organizētāk.

Nākotnes plāni atkarīgi no valsts attīstības kopumā. Tā kā nozīmīga ražošana Latvijā nav plānota, mums nepieciešams pārspecializēties. Viena no iespējām būtu darboties ekotūrisma jomā un iepazīstināt no citām valstīm atbraukušos ar to, kas Latvijā ir. Turklāt ekotūrisms paredz, ka daba netiek pārveidota un pārkārtota. Viss paliek tāds, kā ir. Vienīgi ir izveidoti maršruti, norādes, labierīcības. Tādējādi ekotūrisms papildinās lauku tūrisma. Tiem abiem vajadzētu būt līdzās. Jo lauku

Topošā ekotūrisma speciāliste izzina latviešu folkloru un tradīcijas

tūrisms risina ēšanas un nakšņošanas jautājumus, savukārt ekotūrisms koncentrējas un aktīvo atpūtu.

Ekotūrisms noteikti nebūs liels bizness, taču tas varētu ienest papildu ienākumus laukos dzīvojošiem cilvēkiem. Nākotne šai nozarei noteikti ir.

Ekotūrisms pēc Starptautiskās Ekotūrisma organizācijas definīcijas ir dabai draudzīgs un atbildīgs tūrisma veids, kas balstās uz trim komponentēm:

- nodrošināt aizsargājamo dabas objektu reālu aizsardzību, pārvaldi un apsaimniekošanu;
- veicināt vietējo iedzīvotāju labklājību, vietējo uzņēmumu ienākumu pieaugumu un godīgu to pārdali;
- ar ceļošanu sekmēt dabas un vides izziņāšanu un izglītošanos vides aizsardzībā.

Apgūs pareizu koku kopšanas prasmi

17. janvārī Ērgļu arodvidusskola uzsāks jaunas programmas īstenošanu, kas izstrādāta ar Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējumu. Turpmāk Latvijā varēs apgūt kokopja jeb arborista profesiju.

Kokkopis jeb arborists ir speciālists, kas prot pareizi kopt kokus jau no stādīšanas brīža. Ārzemēs šī profesija ir zināma un pieprasīta jau labu laiku, jo katram kokam ir savs īpašnieks, numurs un vērtība, kas jāsedz tā bojāšanas gadījumā. Katri koka 10 dzīves gadi tiek novērtēti 10 tūkstošu eiro apmērā, tādējādi

speciālisti būs apmācīti darbam īpašos apstākļos – lielā augstumā koku vainagos, elektrolīniju un ēku tuvumā, lielas intensitātes satiksmes vietās.

Arboristam ir jāzina viss, sākot no sēkļa līdz pat nozāģēšanai. Tāpēc programmas audzēkņi mācīsies dendroloģiju, vides mācību, augu aizsardzību, darba aizsardzību, apstādījumu veidošanu, vainagu veidošanu, darba ierīces un instrumentus, kā arī praktiskajās nodarbībās apgūs darba pozīcijas sasniegšanu augstumā, koku vainagu veidošanu, formēšanu, izzāģēšanu un apstādījumu koku un krūmu praktiskus kopšanas paņēmienus.

Programmas īstenošanā skaidro, ka kokopji nestrādā mežos, jo tur kokus audzē masveidā koksnē ieguvei. Kokopji sniegs pakalpojumus pašvaldībām un privātpersonām, kas vēlēšies apkopt savā īpašumā augošos kokus un nozāģēt bīstamos. Arborista pienākums ir saistīts

palielinot īpašuma vērtību, kura teritorijā tie aug. Taču tajā pašā laikā arī uzliekot īpašniekam pienākumu par kokiem adekvāti rūpēties, regulāri lūdzot tos apsekot sertificētam kokkopim. Pretējā gadījumā, lūstošiem zariem traumējot garāmgājējus, mašīnas vai nodarot kādu citu kaitējumu, koka īpašniekam iestājas materiāla atbildība. Piemēram, projekta īstenošanu pieredze rāda, ka Vācijā katrā pašvaldībā strādā sertificēts kokkopis, kas ik pa pieciem gadiem apseko visus teritorijā esošos kokus.

Uzsāktā izglītības programma vieš cerību, ka drīzumā arī Latvijā parkos, ielu malās un dārzos augošos kokus uzraudzīs sertificēti speciālisti ne tikai ar zināšanām dendroloģijā, bet arī koku anatomijā. Programmas īstenošanā sola, ka šie

ar koka estētisko pusi, viņu uzdevums ir padarīt vizuāli skaitu jebkuru lapu koku un krūmu, veidojot krāšanu vainagu.

Idejas autors ir Ērgļu arodvidusskolas direktors Andris Spaile, kuram pirmā saskarsme ar šādas profesijas pārstāvjiem bija jau 1996. gadā Dānijā. Lai plašāk izziņātu arborista profesiju divus gadus vēlāk pieci Ērgļu arodvidusskolas audzēkņi un divi skolotāji ES profesionālās izglītības programmas *Leonardo da Vinci* ietvaros devās pieredzes apmaiņā uz mācību centru Francijā. Lai gan sākotnēji licies, ka Latvijā šādas profesijas pārstāvji nav nepieciešami, tomēr redzot situāciju ielu malās un dārzos, kad koki tiek brutāli nozāģēti, iznīcinot galotni, vai sastādīti pārāk cieši, nenodrošinot dzīves telpu un iespēju saņemt nepie-

ciešāmās barības vielas, radusies atskārsme par jaunas izglītības programmas nepieciešamību.

Programmas izstrādei un īstenošanai piesaistīti tādi sadarbības partneri kā Latvijas Dendrologu biedrība, Kalšnavas arborētums un Nacionālais Botāniskais dārzs, un sākotnēji nereālā ideja nu jau ieguvusi manāmas aprises – izstrādāta un akreditēta 2. kvalifikācijas līmeņa arodizglītības programma „Apstādījumu koku un krūmu kopējs”, iztulkota speciālā nozares literatūra un mācību materiāli, apmācīti un sertificēti seši pedagogi – instruktori, kā arī uzlabots mācību aprīkojuma komplekts un izveidota mobilā klase, ar atbilstošām iekārtām aroda apguvei dabā.

Papildu tam projekta īstenošanā ir izstrādājuši informatīvos materiālus par programmu un attiecīgo amatu, kā arī organizējuši informatīvos materiālus. Liels darbs ieguldīts, saskaņojot līdz šim nedzirdēto profesijas nosaukumu ar valodniekiem.

Drīzumā mācības klātienē uzsāks pirmais topošo kokopju kurss ar 25 audzēkņiem. Pirmajā gadā programmā varēja pieteikties jebkurš interesents ar vidējās izglītības atestātu.

Nākamā gada plāni saistās ar 640 stundu tālākizglītības programmas izveidi, kā arī tās pielāgošanu e-apmācības formai, ļaujot interesentiem programmu apgūt mājās, tikai reizi mēnesī ierodoties uz konsultācijām pie pasniedzējiem.

Projekta nosaukums: Apstādījumu koku un krūmu kopēja arodizglītības programmas izstrāde un ieviešana

Projekta īstenošanas laiks: 01.05.2005.–31.10.2007.

Projekta izmaksas: 116 096 Ls

ESF līdzfinansējums: 87 073 Ls

Valsts budžeta finansējums: 29 023 Ls

Plānotie rezultāti:

- izstrādāta arodizglītības programma „Kokkopis” un pielāgota tālākizglītībai, e-apmācībai;
- apmācīti un sertificēti pedagogi-instruktori;
- uzlabots mācību aprīkojums, izveidota mobilā klase;
- īstenota izglītības programma;
- popularizēta programma, izplatīta informācija.